

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Bc. Magda Horčicová

**Sociální politika vůči samozivitelům
v České republice:**

v oblasti výživného skrze optiku sociální
konstrukce cílových populací

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Magda Horčicová**

Vedoucí práce: **PhDr. Vilém Novotný, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

HORČICOVÁ, Magda. *Sociální politika vůči samoživitelům v České republice: v oblasti výživného skrze optiku sociální konstrukce cílových populací*. Praha, 2017. 107 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vilém Novotný, Ph.D.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá *sociální politikou* ve vztahu k samoživitelským rodinám v České republice, která je zaměřena na *výživné*. V této práci se blíže zabývám životní úrovní samoživitelských rodin i povinných rodičů. Tuto problematiku zkoumám za využití rámce *teorie sociální konstrukce cílových populací*. Sociální politika vůči samoživitelským rodinám nereflektuje jejich potřeby ve chvílích, kdy to potřebují, což by v opačném případě mohlo vést ke zlepšení jejich životní úrovně. V rámci české společnosti neexistuje konsensus, pokud jde o reformování sociálního systému ku prospěchu samoživitelských rodin. Ač je koncept pro podporu samoživitelských rodin dlouhodobě uznáván Evropskou unií i českou vládou, tak k reálné změně systému či znatelné změně životní úrovně samoživitelských rodin nedochází. Za použití teoretického rámce sociální konstrukce cílových populací, se v této práci pokouším porozumět současnému nastavení sociálních politik v oblasti výživného. Za tímto účelem identifikuji aktuální sociální konstrukce samoživitelských rodin a povinných rodičů, které jsou konstruovány v rámci politického diskursu, dále zjišťuji, jaké jsou návrhy politik v oblasti výživného, a hledám jejich znaky, a nakonec jsou zde identifikovány typy argumentačních strategií, které klíčoví aktéři politik používají při vyjednávání sociálních konstrukcí či prosazení či odmítnutí návrhů politik.

Abstract

This diploma thesis deals with social policy towards single-parent families in the Czech Republic with focus on alimony policy. I deal more closely with the standard of living by single-parent families and obligated parents. This problem is explored on the basis of theoretical framework called social construction of the target populations. Social policy towards single-parent families does not reflect their needs at the right time. Different approach could lead to improvement of their standard of living. The Czech society has not come with an agreement on reforming the social system to more benefit the single-parent families. Despite the fact that the concept of supporting single-parent families has been formally accepted by European Union and Czech government as one of the top priorities, this proclamation has not brought any real change to the single-parent families` standard of living. I try to understand a present situation/image of social policy towards single-parent families in regard to alimony policy with an application of theoretical framework social construction of the target population basis. For this purpose, I identify the real social construction of single-parent families and obligated parents in the political discourse. I examine the policy suggestions on alimony, and the argumentation strategies of the key figures used when discussing the social constructions and suggested policies.

Klíčová slova

Samoživitelství, neúplná rodina, výživné, sociální konstrukce, matka samoživitelka, povinný rodič, věcný návrh zákona, sociální politika

Keywords

Single-parent families, alimony, social construction, single mother, obligatory parents, a Bill, social policy

Rozsah práce: 119 836 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne:

Bc. Magda Horčicová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Vilému Novotnému, Ph.D. za jeho odborné vedení, nápomocné podněty a připomínky, které mi pomohly při psaní této práce.

Velmi ráda bych zde poděkovala svým nejbližším přátelům, rodině a kolegům, kteří mě bezmezně podporovali a dodali mi prostor, motivaci a pomocnou ruku při psaní této práce. Bez jejich podpory bych tuto práci nebyla schopna dokončit.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií
Katedra veřejné a sociální politiky

Jméno studenta/studentky: Magda Horčicová

Název v jazyce práce: Porovnání porozvodové životní úrovně rodičů v kontextu sociální konstrukce cílových skupin

Název v anglickém jazyce: Comparison of parents' post-divorce standard of living in relation to social construction of target populations

Klíčová slova: rozvod, samoživitelství, životní úroveň, alimenty, trh práce

Klíčová slova anglicky: divorce, single parents, standard of living, alimony, labour market

Akademický rok vypsání: 2015/2016

Jazyk práce: český

Typ práce: diplomová práce

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Vedoucí / školitel: PhDr. Vilém Novotný, Ph.D

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. vymezení výzkumného problému

Tradiční vnímání rodiny je už dávno minulostí. Rozpad nukleární rodiny¹, který je záměrný (tedy rozvod), je v současné době rozšiřující se fenomén, který se dotýká manželů i dětí samotných. Tento fenomén má dopad na všechny stránky života rozpadlé rodiny (ekonomický i sociální), který změní jejich stávající život k nepoznání.

Proč je důležité se danou problematikou zabývat? V České republice (ČR) máme 570 836 hospodařících domácností, které se sestávají z jedné neúplné rodiny.^{2 3} Počet nezaopatřených dětí⁴ v ČR, které jsou součástí neúplné rodiny, je přibližně 400 000 (22 % nezaopatřených dětí žije v neúplné rodině).⁵

Ženy s malým dítětem jsou na trhu práce zařazeny do rizikové skupiny, příčina není vždy nízká kvalifikace, ale zaměstnavatelé u žen s malým dítětem předpokládají nízký ekonomický kapitál.⁶ U matek samoživitelek je situace na trhu práce o to tíživější, protože se u nich předpokládá nestabilní domácnost a také, že musí být v péči o dítě flexibilní. Tento stav byl

---

¹ **Nukleární rodina** – soužití matky, otce a dětí

² Hospodařící domácnosti podle počtu členů a počtu členů ekonomicky aktivních a podle typu hospodařící domácnosti a způsobu bydlení. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30781&th=&vseuzemi=null&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1ulhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAIf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQ_NnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA_cLCiEgZGvxlGdg9_Fz_EMeCEgY2b38XZ89gllvLxTHE_P8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePg4ulDtZSxhYw1yDolzhXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2Cy_YGRk8G1rLEnNLUiilGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjg44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWML_A4eni6hcSEAZ0FruLc0SEpYFBBQBr1WT6WwEAAA.&void=

³ **Neúplná rodina** – výchova dítěte zde probíhá při přítomnosti jednoho rodiče

⁴ **Nezaopatřené dítě** – děti, které jsou vázané na rodiče

⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2014. *Návrh věcného záměru zákona o zálohovaném výživném* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9RNHCF4L>

zapříčiněn společenskou i kulturní změnou, která donutila ženy vstupovat na trh práce, což mělo za následek přeměnu typu tradiční rodiny z jedno-příjmové na dvou-příjmové. Tento okamžik můžeme považovat za narušení modelu rodiny, protože ač sociální stát vyžadoval, aby ženy vstoupily na trh, tak zde přebýval stereotyp, že muž je hlavou rodiny, což mělo za následek, že jeho práce je ohodnocena lépe.⁷

Výše zmíněné poznatky ještě podpořím tím, že majoritní skupinou rodičů samoživitelů jsou matky. Matka samoživitelka je dle SLDB 2011 (Sčítání lidu, domů a bytů 2011) z 81 % (463 752) v čele neúplných domácností.⁸

Shrnutí těchto poznatků nám ukazuje, že nově vzniklá neúplná rodina má horší životní úroveň než za trvání manželství a zároveň než vyživovatel.

Tuto problematiku jsem si vybrala z toho důvodu, že chci zjistit, zda v momentálním systému jsou doopravdy znevýhodněny matky samoživitelky ku prospěchu vyživovatelům. Jeden z hlavních faktorů, který zde využiji je určení výše výživného. K tomu mi bude nápomocná teorie sociální konstrukce cílových skupin.

B. Cíle diplomové práce (jejich přímá souvislost s formulovaným výzkumným problémem)

---

⁶ Kuchař, P., Trh práce. Sociologická analýza. 2007. Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, Praha, ISBN: 978-80-246-1383-3

⁷ Keller, J.; Soumrak sociálního státu. 2009. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON); ISBN: 80-86429-41-5

⁸ Hospodařící domácnosti podle počtu členů a počtu členů ekonomicky aktivních a podle typu hospodařící domácnosti a způsobu bydlení. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2015-12-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30781&th=&vseuzemi=null&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1ulhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAIf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQ_NnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA_cLCiEgZGvxlGdg9_Fz_EMCEgY2b38XZ89gllvLxTHE_P8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5ldEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePg4uIdtZSxhYw1yDolzhXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiilGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjq44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEA20FruLc0SEpYFBBQBr1WT6WwEAAA..&void=

Cíl: Mým cílem je porozumět rozdílné porozvodové životní úrovni rodičů v kontextu teorie sociální konstrukce cílových skupin.

Podcíl: Popis aktuální porozvodové životní úrovně rodičů.

B. Výzkumné otázky

- Jak se teorie sociální konstrukce cílových skupin projevuje na designech veřejných politik?
  - Jaké faktory hrají roli při svěření dítěte do péče danému rodiči?
  - Jaké politiky a jak řeší situaci nově vzniklých hospodařících domácností?
- Jak se liší životní úroveň nově vzniklých hospodařících domácností (rodič samoživitel s dítětem vs. vyživovatel)?
  - Jaké jsou možné dopady na následnou ekonomickou situaci rodičů samoživitelů a jejich dětí po rozvodu?

D. Teoretická východiska

Pro tuto práci jsem se rozhodla zvolit teoretické východisko od autorek Anne Schneider a Helen Ingram, které je známo jako teorie sociální konstrukce cílových skupin (*Social construction of target populations*). Tuto teorii použiji při analyzování momentálního stavu legislativy a při možných dopadech na neúplné rodiny.

„Teorie sociální konstrukce cílových skupin dle Anne Schneider a Helen Ingram (dále jen SKCP) objasňuje, proč jsou některé skupiny politickými rozhodnutími zvýhodňovány a jiné skupiny znevýhodňovány. Objasňují, že díky sociální konstrukci⁹ jsou voleny odlišné nástroje politiky, které by měly danou problematiku řešit.¹⁰ Skrze sociální pozici vazeb se dají vysvětlit rozdílná politická opatření mezi tzv. zvýhodňovanými (beneficiaries) a znevýhodňovanými (losers), kteří mají rozdílnou participaci na politické moci.^{11“}¹²

Tato teorie mi pomůže k dosažení mého cíle díky tomu, jakým způsobem nahlíží na politická rozhodnutí vůči skupinám. V mém případě to bude skupina matek samoživitelek s dětmi a otcové vyživovatelé.

---

⁹ **Sociální konstrukce** – jedná se o jev, kde dochází ke střetu mezi objektivní skutečností a subjektivními interpretací. NAVRÁTIL, Pavel. 1998. Sociální práce jako sociální konstrukce. *Sociologický časopis* [online]. (1): 37-50 [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/862019eb0fed5c49a5c7c87613f5332a4e3da54c_243_037NAVRATIL.pdf

¹⁰ SCHNEIDER, Anne a INGRAM, Helen. 1993. Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy. *The American Political Science Review: American Political Science Association* [online]. 87(2): 334-347 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/APSR_1993_Schneider_Ingram.pdf

¹¹ SCHNEIDER, Anne a INGRAM, Helen. 1993. Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy. *The American Political Science Review: American Political Science Association* [online]. 87(2): 334-347 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/APSR_1993_Schneider_Ingram.pdf

¹² HORČICOVÁ, Magda. Věcný návrh zákona na zálohové výživné v kontextu teorie sociální konstrukce cílových skupin, Praha, 2015. 69 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Eva M. Hejzlarová Ph.D.

E. Výzkumný plán

Tato práce bude případová studie. Případovou studii budu volit z toho důvodu, že se ptám na aktuální stav a snažím se zodpovídat otázky „Jak?“, tudíž dostanu komplexní náhled na danou problematiku.¹³

Budu zde převážně používat testovací případovou studii, která se vyznačuje tím, že má za cíl popsat mechanismy v daném případě, odhalit skryté souvislosti, které se zde mohou vyskytovat. Testovací případová studie je tedy velmi podobná případové studii vysvětlující (**explanatory**), ovšem rozdíl je v tom, že testovací případová studie se snaží dokázat pravdivost teorie.¹⁴

Tato práce bude převážně stát na analýze dokumentů. Design mé práce se bude skládat v kombinaci vysvětlující (**explanatory**), popisná (**descriptive**) a porovnávací (**comparative**).¹⁵

Data potřebná pro analýzu současného stavu budu převážně čerpat z ročenek Českého statistického úřadu. Tato data také budu používat ke komparaci porozvodové životní úrovně rodičů a k vlastním výpočtům, které mi pomohou nastínit možné scénáře porozvodové ekonomické situace.

Dalším zdrojem dat pro mě budou zápisy z jednání Parlamentu ČR či příslušných ministerstev. Tato data zanalyzuji a skrze ně se budu snažit dokázat, že na mnou stanovenou problematiku se dá aplikovat teorie sociální konstrukce cílových skupin. K této skupině dat budu zahrnovat i zákony, kde dopodrobna rozeberu řetězen událostí, který se dotýká života nově hospodařících domácností, a budu zde hledat, jak jsou mnou stanovené případy chráněny či podporovány ze strany státu.

---

¹³ JELÍNKOVÁ, Marie v NEKOLA, Martin; GEISLER, Hana a MOURALOVÁ, Magdalena. Současné metodologické otázky veřejné politiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 305 s. 194 -221. ISBN 978-80-246-1865-4.

¹⁴ YIN, Robert K.. Case study research: design and methods. 5. vyd. Svazek Applied social research methods series. Los Angeles : Sage, 2009. 219 s. ISBN 978-1-4129-6099-1.

¹⁵ JELÍNKOVÁ, Marie v NEKOLA, Martin; GEISLER, Hana a MOURALOVÁ, Magdalena. Současné metodologické otázky veřejné politiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 305 s. 194 -221. ISBN 978-80-246-1865-4.

Ve výše zmíněných dokumentech se budu zaměřovat na způsob, jakým jsou momentálně politiky pro podporu nebo ochranu neúplných rodin implementovány, jaké jsou nástroje a mechanismy. U aktuálních strategií mě také bude zajímat systém evaluace a průběžné výsledky.

V těchto dokumentech mě také bude zajímat, jakým způsobem jsou neúplné rodiny a vyživovatelé popisovány, abych je dle SKCP byla schopna správně zařadit. Pro toto správné zařazení budu muset použít i média, protože SKCP pracuje i s vnímáním veřejnosti.

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. Dostupné na:
<http://www.czso.cz/>
- DUDOVÁ, R; HASTRMANOVÁ, Š.; Otcové, matky a porozvodová péče o děti. 2007. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 1. Vyd. ISBN: 978-80-7330-124-8 [online]. Dostupné na:
http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/258_SS_07_07.pdf
- EVROPSKÝ PARLAMENT; o situaci matek samoživitelek; [online]. Dostupné na:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0317&format=XML&language=CS#title1>
- HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. Matky samoživitelky a jejich situace v České republice: „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (děti a seniory). Gender Studies, o. p. s.,. 2011.
- HEJZLAROVÁ, Eva M. Samoživitelství jako veřejně-politický problém: vymezení problému různými aktéry a návrh politiky. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. Disertační práce.
- HORČICOVÁ, Magda. Věcný návrh zákona na zálohové výživné v kontextu teorie sociální konstrukce cílových skupin, Praha, 2015. 69 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Eva M. Hejzlarová Ph.D
- JELÍNKOVÁ, Marie v NEKOLA, Martin; GEISLER, Hana a MOURALOVÁ, Magdalena. Současné metodologické otázky

veřejné politiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 305 s. 194 -221. ISBN 978-80-246-1865-4.

- KELLER, J.; Soumrak sociálního státu. 2009. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON); ISBN: 80-86429-41-5
- KŘÍŽOVÁ, Alena. 2003. „Kariérní vzorce žen v managementu. Strategie žen v rámci genderového režimu organizace. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 39 (4): 447-468 [online]. Dostupné na: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/31-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-4-2003/492>
- KŘÍŽOVÁ, Alena, VOHLÍDALOVÁ Marta. 2009. „Rodiče na trhu práce: mezi prací a péčí.“ Sociologický časopis / Czech Sociological Review 45 (1): 31-60 [online]. Dostupné na: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/4-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2009/7>
- KUCHAR, P., Trh práce. Sociologická analýza. 2007. Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, Praha, ISBN: 978-80-246-1383-3
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. [online]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/>
- SCHNEIDER A., INGRAM H.; Social Construction of Targeted Populations: Implications for Politics and Policy; in The American Political Science Review Vol. 87, No. 2 (Jun., 1993), pp. 334-347
- Sociologický časopis [online]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/>
- YIN, Robert K.. Case study research: design and methods. 5. vyd. Svazek Applied social research methods series. Los Angeles : Sage, 2009. 219 s. ISBN ISBN 978-1-4129-6099-1.
- Zákony ČR [online]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/>

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

In my thesis I will describe the parent's post-divorce standard of living.

I will focus on factors that determine the post-divorce child custody arrangements.

Also, I will describe the relation between the amount of alimony and the standard of living of the parent who is granted custody of the child. I will attempt to prove that the theory of Social construction of target population is applicable on this issue.

Obsah

ÚVOD	2
1 AKTUÁLNÍ SITUACE.....	5
1.1 KONCEPTY	6
2 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	10
2.1 CÍLE	11
2.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	12
3 METODY VÝZKUMU.....	13
3.1 VYBRANÉ ZDROJE DAT A METODY SBĚRU DAT.....	15
3.2 METODA ANALÝZY DAT A JEJICH INTERPRETACE	17
4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	19
4.1 SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE	20
4.2 TYPY CÍLOVÝCH POPULACÍ	21
4.3 ALOKACE BENEFITŮ A ZÁTĚŽE	23
4.4 MOŽNOST ZMĚNY	26
5 VSTUPNÍ ANALÝZA – ZASAZENÍ PROBLEMATIKY DO SOUČASNOSTI.....	28
5.1 VÝŽIVNÉ	28
5.2 STANOVENÍ VÝŠE VÝŽIVNÉHO	29
5.3 MODELOVÉ PŘÍPADY URČENÍ VÝŠE VÝŽIVNÉHO.....	31
6 SAMOŽIVITELSKÉ RODINY VERSUS NEPLAČÍ VÝŽIVNÉHO A UPLATŇOVANÉ STRATEGIE NÁVRHŮ POLITIK VE VZTAHU K DANÉ CÍLOVÉ POPULACI	38
6.1 SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE SAMOŽIVITELSKÝCH RODIN	38
6.2 SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE POVINNÝCH RODIČŮ, KTERÍ NEPLATÍ ALIMENTY	43
6.3 NÁVRHY REFORMU VE VEŘEJNÉ POLITICE V OBLASTI VÝŽIVNÉHO	44
6.4 ARGUMENTAČNÍ STRATEGIE PŘI PROSAZOVÁNÍ NÁVRHU ZÁKONA O ZÁLOHOVANÉM VÝŽIVNÉM	56
7 ZÁVĚR.....	66
8 DISKUSE.....	69
POUŽITÁ LITERATURA.....	72
PŘÍLOHY.....	80
SEZNAM ZKRATEK	92

Úvod

Tématem této diplomové práce je problematika samoživitelství v neúplných rodinách v rámci České republiky a převážně je směřována a provázána s atributem vyživovací povinnosti rodičů vůči svým dětem. Věřím, že problematika samoživitelství je již dnes všeobecně uznávaná a problémy, se kterými se samoživitelé potýkají, jsou uznány v odborné i široké veřejnosti. Důvodem pro výběr daného tématu je má bakalářská práce, na kterou v této práci částečně navazuji. Při psaní bakalářské práce, která měla za téma problematiku věcného návrhu zákona o zálohovaném výživném, jsem narazila na otázky, které naznačovali souvislosti mezi feminizací chudoby a neplacením výživného. Dále při rozboru věcného návrhu zákona o zálohovaném výživném se mi prokázalo, že na daný návrh zákona je možné aplikovat teorii sociální konstrukce cílových populací (*Social construction of target population*) [Schneider, Ingram; 1993; 334-347]. Naproti tomu mě zajímalo, jestli se daná konceptualizace/rámec procesu projevuje u všech návrhů zákona, bohužel toto téma bylo nad rámec mé bakalářské práce, ale z mého pohledu stojí za prozkoumání. Z tohoto důvodu jsem se mu rozhodla věnovat v rámci mé diplomové práce [Horčicová; 2015].

Téma diplomové práce bylo oproti tezi upraveno z důvodu jeho šíře a problematické uchopitelnosti. Při zpracovávání tématu jsem si neustále kladla otázky, které mě nakonec nasměrovali na současné téma.

V této práci kromě problematiky samoživitelství a výživného chci vyzdvihnout i problematiku nerovnoměrného rozvržení vyživovací povinnosti vůči vlastnímu dítěti. Představím zde změny, které se odehrály za poslední tři roky na poli veřejné politiky v souvislosti s vyživovací povinností rodičů vůči dětem. Výše zmíněné koncepty budu zkoumat skrze analytický rámec teorie sociální konstrukce cílových populací (dále jen SKCP)¹⁶, jejíž koncepci využívám k představení a vyjasnění aktuálního stavu samoživitelství. Dále mi tento koncept slouží jako podpora při výkladu změn na poli veřejné politiky v oblasti samoživitelství a objasnění policy design. Tento analytický rámec

---

¹⁶ Zkratky nebudou používány vždy, důležité je pro mě snadné porozumění textu čtenářem

vysvětluje, proč veřejněpolitictí aktéři nerozhodují a nejednají se všemi skupinami občanů stejně, proč výsledná politika není vždy stejně efektivní a spíše napomáhá tvorbě předsudků. Což může mít silný vliv na sociální struktury, tvorbu sociálních i ekonomických nerovností, produkci sociální nejednotnosti a sociální nespravedlnosti. [Schneider, Ingram; 1993]

Oblast samoživitelství je předmětem kritiky a diskuzí mnohých neziskových organizací ¹⁷, které na problematiku samoživitelství nahlíží z různých úhlů pohledu. Mezi neziskovými organizacemi tedy nepanuje shoda ohledně jádra problému a ani ohledně ideálního nastavení politiky. Všeobecně bych mohla říci, že v reformování oblasti samoživitelství panuje shoda pouze v bodě, že aktuální nastavení systému není správné či dostačující.

Ač za posledních 23 let¹⁸ daná problematika získává na významu a rostla i v počtu dotčených občanů, tak za dobu 23 let nedošlo k radikální změně či řetězci změn, které by situaci dotčených občanů vyřešily. [Hejzlarová; 2012:10] Původ příčin daného stavu je rozmanitý a zahrnuje mnoho komponent. **Hlavním předpokladem této práce, který bude provázet a profilovat má zjištění, je, že ve vládnoucí společnosti ¹⁹ přetrvávají a převládají stereotypy s předsudky ohledně rodičů samoživitelů.** Daná perspektiva se následně odráží na vznikajících návrzích politiky (*policy designech*), které jsou pro rodiče samoživitele i povinného rodiče značně komplikované, netransparentní, nekomplexní a hlavně nejisté.

Účelem této diplomové práce je analyzovat problematiku samoživitelství, kde se soustředím na koncept výživného, u kterého se budu snažit porozumět jeho stávajícímu nastavení a stávajícím nástrojům, které jsou v této problematice využívány. Chci porozumět, proč problematika výživného, která zasahuje nebo zasahovala do životů tolika českých občanů, má spíše populistický charakter, než aby opravdu pomáhala potřebným. Za tímto účelem budu také používat výše zmíněný analytický rámec sociální

---

¹⁷ Asociace neúplných rodin, Střídavka, Reverzní výživné, Vaše výživné, Unie otců...

¹⁸ Od vzniku České republiky 1. 1. 1993

¹⁹ Vládnoucí společností myslím tvůrce politik

konstrukce cílových populací, který mi pomůže porozumět tomuto výzkumnému problému.

Jak jsem uvedla výše, tak problematika samoživitelství je chápána v různých skupinách a u různých aktérů odlišně. Z toho důvodu a z důvodu použití SKCP chápu vývoj a nastavení politiky jako diskurs, který vznikl/vzniká mezi klíčovými aktéry při jejich interakci. Mám v úmyslu porozumět jednotlivým úhlům pohledu, argumentům, názorům či strategiím klíčových aktérů, které se svým jednáním účastní na tvorbě dané politiky.

Problematika samoživitelství je hojně zpracovávána i ve formě závěrečných prací na naší fakultě. Ovšem daná situace rozvedených rodičů se nijak nelepší. Je dobré zmínit, že daná problematika se nevztahuje pouze na Českou republiku, ale je řešena a brána jako palčivé téma i v rámci Evropské unie ²⁰.

Výzkumný problém pro tuto práci shledávám v nedostatečné reflexi potřeb samoživitelských rodin v rámci sociálních politik. Aktuální sociální systém je pro potřeby samoživitelských rodin zastaralý a neadaptuje se tempem, které by bylo schopné jejich životní situaci zlepšit ve chvílích, kdy pomoc potřebují.

---

²⁰ Viz Evropský parlament; O situaci matek samoživitelek 9/2011

1 Aktuální situace

V této kapitole přiblížím aktuální stav problematiky samoživitelství. K vyjasnění některých pojmů využiji kapitolu 0, kde představím koncepty, které budou provázet celou práci. V České republice (dále jen ČR) se za posledních 5 let (2011–2015) průměrně ročně rozvede 27 000 párů. Z 57 % mají tyto rozvedené páry nezaopatřené dítě/děti. Ročně tedy musí soudy řešit svěřením do péče u více než 23 000 dětí, jehož součástí je i určení způsobu vyživovací povinnosti povinných rodičů vůči vlastním dětem viz tabulka č. 1.

Rok	Celkem	Počet nezletilých dětí z manželství						Počet nezletilých dětí z manželství					
		absolutní hodnoty						relativní hodnoty					
		0	1	2	3	4	5+	0	1	2	3	4	5+
2011	28 113	12 282	8 948	6 074	673	95	41	43,7	31,8	21,6	2,4	0,3	0,1
2012	26 402	11 213	8 292	6 146	651	70	30	42,5	31,4	23,3	2,5	0,3	0,1
2013	27 895	11 974	8 591	6 436	751	107	36	42,9	30,8	23,1	2,7	0,4	0,1
2014	26 764	11 557	8 265	6 133	683	104	22	43,2	30,9	22,9	2,6	0,4	0,1
2015	26 083	11 090	7 830	6 310	720	100	33	42,5	30,0	24,2	2,8	0,4	0,1

Tabulka 1: Počet nezletilých dětí při rozvodech; Zdroj: ČSÚ ²¹

Dle Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) a ze sčítání lidu, domů a bytů, které proběhlo v roce 2011, je 570 836 hospodařících domácností, které se skládají alespoň z jedné neúplné rodiny. Tyto rodiny můžeme rozdělit na ty bez závislých dětí (271 859) a na ty se závislými dětmi (298 977). Což znamená, že v ČR je 25 % rodinných hospodařících domácností, které můžeme označit jako neúplné [Hospodařící domácnosti v ČSÚ; 2011]. V neúplných rodinách žije přibližně 400 000 nezaopatřených

---

²¹ Přesné odkazy na zdroje k tabulkám atd. budou z důvodu přehlednosti textu přiložené v příloze.

dětí, které tvoří přibližně pětinu všech nezaopatřených dětí [Domácnosti podle osoby v čele v ČSÚ; 2015].

Dluh na výživném se za posledních několik let ustálil na 13 mld. korun českých (dále jen Kč) [ČT 24; 2014]²² ²³. Tato částka odpovídá pouze dluhům, o kterých víme, protože díky špatné vymahatelnosti dluhu na výživném či neznalosti rodičů samoživitelů ohledně možnosti dluh vymoci je možné, že dluh vůbec nevymáhají. Systém vymáhání výživného je pro rodiče samoživitele velmi náročný a není jisté, zda jim pomůže k dosažení dlužného výživného [Horčicová; 2015].

Tyto rodiny jsou ohroženy větší mírou chudoby a sociálním vyloučením (v EU 32%) než rodiny úplné (12%). Navíc podmínky pro zapříčinění chudoby mají více ženy než muži, ač jde o vyšší míru nezaměstnanosti, výše platů, alternativní pracovní smlouvy, méně dostupných kvalitních míst či to, že u dětí samoživitelek se více setkáváme s bludným kruhem chudoby. [O situaci matek samoživitelek, v Evropský parlament; 2011].

1.1 Koncepty

V této práci budu používat několik konceptů, výrazů či jevů, které bych ráda na začátku této práce představila. Některé koncepty mají ve všeobecném vnímání širší význam, který je pro tuto práci nerelevantní. Z toho důvodu představím či vymezím tyto koncepty tak, jak jsou chápány v rámci této práce. Přesná specifikace konceptu by měla předem vyjasnit případné nesrovnalosti ve vnímání pojmů a zároveň nastíní, jak je tento jev aktuálně ukotven v ČR. Skrze objasnění těchto konceptů chci docílit uceleného pochopení předložené práce, lepšímu porozumění problematice a souvislostí.

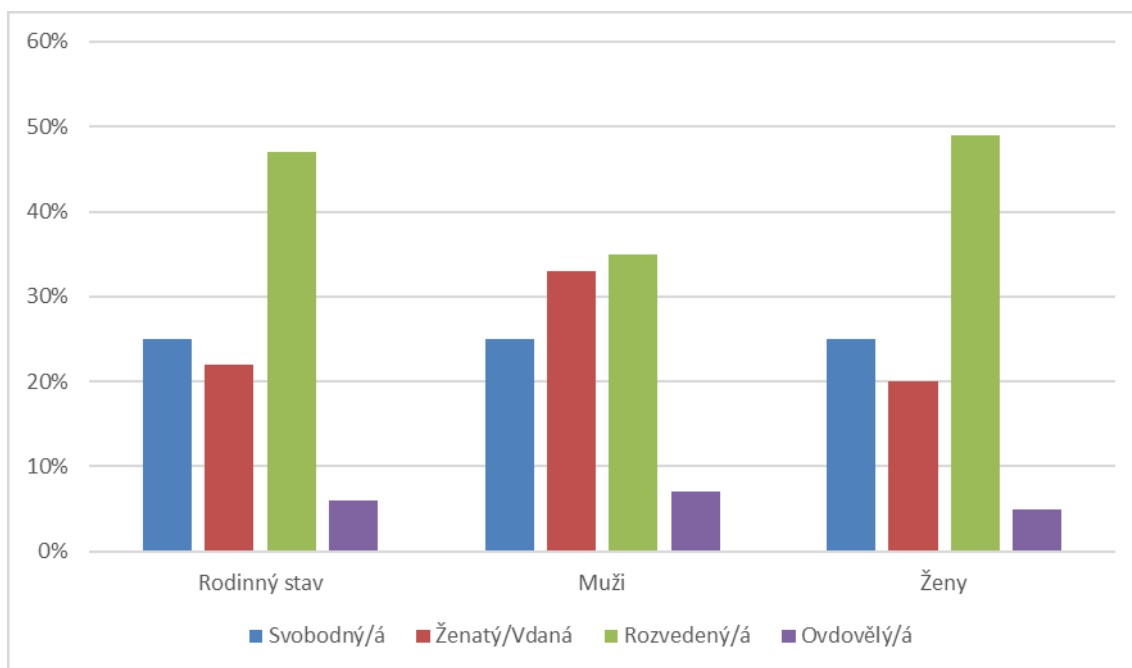
²² ČT 24. 2014. Exekutoři berou neplatičům řidičáky ve velkém – potvrzeno i z jiných zdrojů

²³ Při přepočtu na jedno nezaopatřené dítě žijící v neúplné rodině je dluh 32 500 Kč a při přepočtu na jednu neúplnou rodinu je dluh necelých 39 000 Kč.

1.1.1 Neúplná rodina

Neúplná rodina je termín, kdy máme rodinu pouze s jedním rodičem. Neúplné rodiny mohou vzniknout různými způsoby: rozchodem (ukončení partnerství, které nebylo formálně sezdáno), rozvodem (soudní ukončení manželství), rozlukou (manželství formálně trvá, ale manželé žijí odděleně) a ovdověním. Tento typ rodin má převážně v čele ženu. Pro účely této práce jsou důležité pouze první tři způsoby vzniku neúplné rodiny (rozvod, rozchod a rozluka), protože u těchto způsobů náleží nezaopatřenému dítěti výživné od povinného vyživovatele.

Ze sčítání lidu ČSÚ vyplývá, že rozložení neúplných rodin je následující. Muži v čele této samostatně hospodařící domácnosti jsou v 49 491 případech (v 17 %) a ženy jsou v čele neúplné rodiny v 249 486 případech (v 83 %). Rodinný stav u rodičů samoživitelů je rozložen nejprve v rámci pohlaví: muži (svobodní 25 %; ženatí 33 %; rozvedení 35 %; ovdovělí 7 %); ženy (svobodné 25 %; vdané 20 %; rozvedené 49 %; ovdovělé 6 %) a následovně rozložen dle rodinného stavu: svobodní 25 %; v manželství 22 %; rozvedení 47 % a ovdovělí v 6 %. Pro přehlednost přikládám graf č. 1 [ČSÚ; 2011].

Graf 1: Rozdělení samoživitelů; Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

1.1.2 Samoživitelství

Samoživitelství je pro mou práci nejdůležitější koncept, který je velmi úzce navázán na neúplnou rodinu. Samoživitelství je situace, kdy dítě/děti vychovává jeden rodič za absence druhého rodiče viz neúplná rodina. Rodiče, kteří vychovávají potomka/potomky za absence druhého rodiče budu v této práci nazývat **samoživitel/ka**. Druhého rodiče v této práci budu označovat jako **povinného**.

1.1.1 Nezaopatřené dítě

Nezaopatřené dítě je takové, které je školou povinné – nemá ukončené základní vzdělání nebo osoba s ukončeným základním vzděláním, která ovšem splňuje alespoň jednu následující podmínku. Do této skupiny spadají osoby, které jsou ve věku do 26 let, ale pouze v případě, že se soustavně připravují na další povolání a nejsou se schopny žít samy. Další možností je, že osoba do 26 let se soustavně nepřipravuje na další povolání, ale její zdravotní stav jí nedovolí, aby se mohla žít sama.

1.1.2 Feminizace chudoby

Marhánková (2011) vysvětluje, že feminizace chudoby je celosvětový trend, kdy mají ženy blíž k úpadku do chudoby než muži. Nejenže mají blíž k úpadku do chudoby, ale je také vyšší podíl žen, které do chudoby upadly. Jako jeden ze základních důvodů, proč ženy v západní civilizaci upadají do chudoby je fenomén osamělého rodičovství, což je pro tuto práci ten samý fenomén, jako samoživitelství viz výše.

Matky samoživitelky jsou velmi zvláštní typ skupiny, kde je velmi markantní rozdíl v příjmech. Matky samoživitelky mají v průměru až o 25 % nižší příjem než muži. „Česká republika přitom patří mezi země s nejvyšším rozdílem mezi rizikem chudoby u rodiny se dvěma rodiči a jedním rodičem.“ [Marhánková; 2011].

Ženy v produktivním věku nebo s malým dítětem jsou na trhu práce rizikovou skupinou, nemusí to být jen kvůli nízké kvalitaci, ale zaměstnavatelé u nich předpokládají nízký ekonomický kapitál (neperspektivní) [Kuchař; 2007].

Matky samoživitelky mají tuto situaci o to tíživější, že se u nich předpokládá nestabilní domácnost a časová flexibilita v péči o dítě. Tato situace byla zapříčiněna společenskou a kulturní změnou, která přiměla ženy vstoupit na trh práce a tím přeměnila typ tradiční rodiny z jedno příjmové na dvou příjmovou. Tato změna narušila model rodiny celkově, protože ač sociální stát vyžadoval, aby ženy na trh práce vstoupily, pořád zde byl stereotyp toho, že muž je hlava rodiny a jeho práce byla ceněna lépe [Kuchař; 2007].

Žena, která pracovala, se zároveň věnovala rodině i práci, měla pro zaměstnavatele nižší hodnotu. Po rozvodu si žena tuto nižší hodnotu přenášela dál s tím rozdílem, že s dítětem najednou tvoří jedno příjmovou rodinu, a muž si nadále ponechával svůj získaný post, kterého během manželství nabyt a jeho ekonomický kapitál se rozvodem nezměnil ba i zlepšil.

Díky těmto změnám jsou matky samoživitelky nezanedbatelnou skupinou ve všech vyspělých společnostech, nezáleží na tom, jestli se samoživitelkou staly rozvodem, rozlukou nebo přesvědčením, že nevěří v instituci manželství, jsou společnostmi diskriminovány. Tyto stereotypy narušují sebevědomí matek a zároveň mohou mít nepříznivý dopad i na jejich děti [O situaci matek samoživitelek v Evropský parlament; 2011].

2 Cíle a výzkumné otázky

V této kapitole budete seznámeni s cíli této diplomové práce (**Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**) a výzkumnými otázkami (**Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**), které mi pomohou k naplnění cíle. V práci chci poukázat na jinou dimenzi problematiky samoživitelství a provést analýzu těchto zjištění a tím rozšířit záběr daného tématu.

Před představením hlavního cíle této práce bych ráda představila hierarchii cílů (od obecného ke konkrétnímu), které jsem si v souvislosti se zkoumáním této problematiky stanovila jako ideální stav – to čeho by se mělo dosáhnout/jak by se měl daný problém řešit. Pro účely této práce je ovšem relevantní se na danou problematiku koukat z perspektivy procesu tvorby politik ²⁴.

Obecný cíl:

Zvýšit životní úroveň u rodičů samoživitelů.

Konkrétní cíl:

Vyrovnat životní úrovně otců vyživovatelů a matek samoživitelek.

Podcíl:

Vyrovnat finanční zátěž na výživu/výchovu dítěte rovnoměrně mezi oba rodiče.

Podcíl podcíle:

Zvýšit procento vymožených alimentů. /Snížit dluh na výživném.

---

²⁴ Z této hierarchie cílů vyplývá, jakým způsobem jsem došla k přesnějšímu vymezení tématu této práce.

2.1 Cíle

Při definování cílů a výzkumných otázek v této diplomové práci se opírám o analytický rámec sociální konstrukce cílových populací. Tento rámec bude podrobně představen v další kapitole.

Výzkumný problém:

Sociální politika se neadaptuje/stagnuje/nereflektuje na aktuální potřeby rodičů samoživitelů již 23 let.

- **Mým hlavním cílem** je *porozumět* problematice samoživitelství v oblasti výživného jako celku, což znamená, že chci porozumět jednotlivým úhlům pohledu, argumentům, názorům či strategiím klíčových aktérů, které se svým jednáním účastní na tvorbě dané politiky, a jak tyto politiky ovlivňují neúplné rodiny s dětmi.

K tomuto hlavnímu cíli přikládám **dílčí cíle**, které jsou v blízkém kontaktu s mým hlavním cílem.

- *Identifikovat a analyzovat* sociální konstrukce rozvedených rodičů a jejich dětí v diskursu zainteresovaných aktérů.
- *Zjistit* argumentační strategie politických aktérů k tvorbě sociálních politik.
- *Využít* analytický rámec SKCP k porozumění policy designů v oblasti výživného.

2.2 Výzkumné otázky

Na základě cílů výše jsem zformulovala hlavní výzkumnou otázku, kterou jsem následně rozfázovala do výzkumných podotázek:

Hlavní výzkumnou otázkou pro tuto práci je:

- ***Proč se sociální politika v oblasti výživného neadaptuje a neřeší aktuální potřeby rodičů samoživitelů?***

K podotázkám náleží:

- Jak se teorie sociální konstrukce cílových populací projevuje na designech veřejných politik v oblasti výživného?
- Jaké se za posledních tři roky staly změny na poli veřejné politiky se zaměřením na neúplné rodiny?
- Jaké mají tyto změny dopady na samoživitelské rodiny?
- Jaké jsou používány argumentační strategie při tvorbě či změně sociálních politik v oblasti výživného?

3 Metody výzkumu

Při volbě metod, které jsem pro tuto práci zvolila, jsem se velmi zabírala tím, jak je co nejlépe propojit s vybraným teoretickým východiskem a s cílem, který chci v této práci naplnit. Cílem v této práci je důkladné porozumění a pochopení argumentačních technik. Zevrubný popis v této práci také budu používat, ale jen z důvodu dosazení do kontextu – není mou hlavní prioritou dopodrobna popsat aktuální nastavení systému. Objektem mého výzkumu jsou argumentace, které jsou využívány při vymezení sociální konstrukce cílové populace a při nastolování návrhů politik, a nastolované sociální politiky ve vztahu samoživitelských rodin neboli sociální konstrukce samoživitelských rodin, na které je sociální politika mířena. Z toho důvodu jsem si ve výzkumné části kladla za cíl identifikovat typ sociálních konstrukcí mého objektu výzkumu, jaké jsou zde používány argumentační strategie při tvorbě sociálních politik a sociálních konstrukcí samoživitelských rodin – bude se tedy jednat o diskurz mezi vládnoucími – politickými aktéry. Při zvážení cílů a charakteristice výzkumného problému jsem pro tuto práci zvolila kvalitativní metody, které mi pomohou výzkumný problém komplexně a kontextuálně obsáhnout. Dále se u mě kvalitativní výzkum projevil tím způsobem, že jsme měla na začátku práce ohledně tohoto tématu jiné vize – otázky a cíle byly širší a díky kvalitativnímu pojetí jsem danou oblast mohla začít specializovat a zužovat. Při objasňování výzkumného problému jsem se snažila vyhledat různé zdroje či informace, které by mi pomohly daný problém objasnit, a na jejich základě jsem si pomocí induktivních či deduktivních myšlenkových procesů zformovala konečnou vizi o mé diplomové práci [Hendl; 2005; 49-55].

Za výzkumný design jsem zvolila *případovou studii*. Jako případ v této případové studii bude sociální politika zaměřena na samoživitelské rodiny v oblasti výživného v rámci České republiky za období od 29. 1. 2014 (aktuální vládní období). Cílem sociální politiky: „... *udržení sociální soudržnosti a prosazení principů sociální spravedlnosti. Napomáhá vytvářet důstojné životní podmínky pro všechny skupiny obyvatel v České republice. Zasazuje se o návrat k sociálnímu státu vycházejícímu především z principů*

kontinentálního evropského sociálního modelu.“ [Koncepce ministerstva práce a sociálních věcí pro období 2015–2017, s výhledem do roku 2020]. Mým cílem v této práci je komplexní porozumění daného případu ve vztahu k sociálním souvislostem. Pokusím se vysvětlit, jak a proč je sociální politika vůči samoživitelským rodinám formována/neformována určitým způsobem.

Budu zde převážně používat testovací případovou studii, která se vyznačuje tím, že má za cíl popsat mechanismy v daném případě, odhalit skryté souvislosti, které se zde mohou vyskytovat. Testovací případová studie je tedy velmi podobná případové studii vysvětlující (*explanatory*), ovšem rozdíl je v tom, že testovací případová studie se snaží dokázat pravdivost teorie [Yin; 2009].

Sociální politika je výsledkem jednání aktérů, kterou můžeme chápat jako instituci. Není tedy možné porozumět dané problematice pouze analyzováním aktuálního nastavení sociální politiky k samoživitelským rodinám. Z toho důvodu budu analyzovat také jednání aktérů, kteří mají vliv na formování sociálních politik, protože dle SKCP je tvorba politiky proces. V mém případě mezi aktéry řadím politiky, odbornou i laickou veřejnost, neziskové organizace, rodiče samoživitele s dětmi a rodiče povinné. Analyzuji jejich postoje, názory, argumenty a jakým způsobem vnímají a interpretují sociální realitu. Argumentem rozumím data či informace, které jsou samy o sobě neutrálním ukazatelem, smysl a hodnotu začínají mít až ve chvíli, kdy jim přidělíme kontext. Argument je tedy informace začleněná do sociálního kontextu [Veselý, Nekola; 2007]. Všechny výše zmíněné aspekty jednání aktérů se promítají do dynamického procesu tvorby sociální politiky. V následujících kapitolách 3. 1 a 3. 2 Vás blíže seznámím s výběrem dat, zdroji a metodou, kterou jsem použila pro analýzu sebraných dat.

3.1 Vybrané zdroje dat a metody sběru dat

V rámci vstupní analýzy (analytická část práce) jsem vycházela z kvalitativních i kvantitativních dat. Jako metodu sběru a analýzy sekundárních dat jsem využila analýzu dokumentů, procesů či jiných objektů, které jsou pro tuto práci relevantní ²⁵. Tyto objekty byly pořízeny někým jiným a za jiným účelem. Konkrétněji šlo o data z Českého statistického úřadu (ročenky...), o práci s odbornou literaturou, o české i zahraniční odborné články, které se vztahují k problematice samoživitelství, dále se jedná o veřejněpolitické dokumenty (strategie, koncepce, plány a návrhy zákonů) a zákony (Občanský zákoník: Část druhá, Rodinné právo: Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Trestní zákoník: Část druhá, Zvláštní část: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

S cílem odhalit sociální konstrukci cílových populací jsem analyzovala oficiální vyjádření politických aktérů, odborníků na danou problematiku, zástupce neziskových organizací a veřejnosti, která jsem čerpala ze strategií, koncepcí, stenoprotokolů a vyjádření v médiích. Pro primární nastínění aktuální sociální konstrukce jsem použila fulltextový vyhledávač Parlamentních listů ²⁶ a Elektronickou knihovnu připravované legislativy, která zpřístupňuje veřejnosti dokumenty legislativní povahy, které jsou určeny pro jednání vlády ²⁷. Do vyhledávače jsem zadávala termíny: „samoživitelství“, „neúplná rodina“, „dluh na výživném“, „sociální vyloučení“, „matka samoživitelka“, „výživné“, „návrhy zákonů“ atd. Následně jsem sledovala debaty, články, tiskové zprávy atd., které na dané výsledky hledání navazovali a pomohli mi dokreslit aktuální sociální konstrukce – tzv. metoda snow - ball.

Data výše vyhledávám průběžně od roku 2014, kdy jsem začala pracovat na své bakalářské práci až do současnosti. V rámci jiných předmětů na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovi jsem se věnovala této problematice a průběžně jsem aktualizovala své poznatky. Za toto období

---

²⁵ Výběr zdrojů bude popsán níže.

²⁶ Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/>

²⁷ Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep>

jsem navštívila konferenci a sledovala debaty o náhradním výživném, kde jsem se seznámila s některými aktéry, což mi pomohlo rozšířit okruh zájmu. Daná problematika je velmi rozsáhlá a při vyhledávání jsem našla mnoho článků. Začala jsem tedy u aktérů, kteří mi byli známí, a bylo to v aktuálním vládním období. Dále jsem hledala interpretace koaličních partnerů. Nakonec jsem analyzovala ty, na které se odvolávali či o nich mluvili aktéři výše. Některé články či interpretace, které nespádaly do výše zmíněného postupu, jsem hledala náhodně, ale data či informace z nich jsem již znala (nedozvěděla jsem se nic nového), v tu chvíli jsem přerušila vyhledávání.

Dále jsem analyzovala stenoprotokoly, zápisy z debat či slyšení, které se zabývaly problematikou samoživitelství – výživného. Následně jsem sledovala média, která se vyjadřovala k tématu výživného, především: tiskové rozhovory, rozhovory, kde se objevovali klíčoví aktéři, televizní debaty, politická prohlášení a materiály, které byly k dostání na internetových stránkách institucí, které mají za členy klíčové aktéry.

Cílem analýzy těchto objektů bylo porozumění jejich jednání a motivům. Z medií a diskusí se více projeví subjektivní postoje a způsoby, jak je daná problematika vnímána.

Důležitým zdrojem dat pro mě byly návrhy zákonů, které byly za polední tři roky předloženy k projednání – tyto návrhy zákonů jsem hledala v Elektronické knihovně připravované legislativy. Tyto návrhy jsou pro mě zdrojem, který slouží k uchopení návrhů politik v současnosti. K analýze návrhu zákona jsem předem připravila set otázek a evaluačních kritérií, které blíže představím v následující kapitole.

3.2 Metoda analýzy dat a jejich interpretace

K analýze návrhů zákona jsem předem připravila matici, která mě vedla k naplnění cíle – nezajímalo mě obsah zákona, ale jeho určité rysy. Matice byla složena z otázek a evaluačních kritérií.

Dané otázky byly vybrány za tím účelem, abych mohla porozumět a najít nástroje, které by mohly být použity (respektive je plánováno je použít) při pomoci samoživitelským rodinám. Evaluační kritéria jsou spíše důležité pro analýzu politiky, ale zajímá mě, jaký bude mít daný návrh dopad na samoživitelské rodiny.

Otázky:

- Za jakým účelem je daný návrh zákona předložen?
- Jaké nástroje (dle Eugena Bardacha (2000)) jsou použity k dosažení cíle návrhu politik?
  - Daně
  - Regulace
  - Peněžité podpory a granty
  - Poskytnutí služby
  - (...)
- Jaký je to typ opatření preventivní vs. represivní?
- Jaké má dopady návrh politik na jednotlivé cílové populace?

Evaluační kritéria dle Dunna 2004:

- Účinnost – zajímá nás, zda by daný návrh zákona pomohl k dosažení cílů – v jaké míře?
- Efektivita – Kolik úsilí bylo potřeba k dosažení výsledků?
- Relevance – Do jaké míry jsou tyto cíle oprávněné v ohledu na potřeby?
- Užitečnost – Jsou/budou výsledky z pohledu příjemců uspokojivé?
- Spravedlnost/rovnost – Hodnocení, kdo má a kdo nemá z daného návrhu prospěch?

Sociální konstrukce zde nejsou samy o sobě, byly a jsou neustále tvořeny lidmi či vnějšími událostmi. Pro dosažení cílů této práce je nejlepší metodou pro zkoumání sociálních konstrukcí analýza oficiální rétoriky, která slouží jako stavební kámen při procesu tvorby politik. Skrze rétoriku je cílovým populacím přisazovaná sociální konstrukce. V rámci oficiální rétoriky se setkáme s definicí sociálního problému, označení viníků a obětí. Kultury, historie i politiky jsou diskurzivního charakteru – jsou závislé na významech, které jim okolí přisuzuje – jsou konstruovány (verbalizované vědění, které je sdílené) [Foucault; 1994]. Diskurzem tedy můžeme rozumět jako: *„odkazu na způsoby, jak hovoříme a přemýšlíme o určitých předmětech, spojených společenskými hypotézami.“* [Giddens; 2013]. Dle Foucalta můžeme chápat moc prostřednictvím diskurzu a díky tomu utváří všeobecně vnímané postoje. Z toho důvodu jsem použila **diskursivní analýzu**, jako základní analytický rámec této práce.

Cílem diskursivní analýzy je tedy zkoumat jazyk v kontextu společenské existence, v závislosti významů, dopadů projevů a vzájemné postavení těch, kteří se k dané problematice mohou vyjadřovat [Austin; 2000].

Analýza diskurzu je tedy sledování komunikačních toků, které na sebe navazují, které obsahují přetrvávající smýšlení o daném objektu zájmu. Současně skrze ni budu sledovat určité skupiny lidí (diskursivní skupiny) respektive způsob jejich komunikace, které mají společný cíl, sdílejí určité hodnoty a idey. Bude mě zajímat jakým způsobem zde dochází k alokaci moci. Budu zde hledat společné jmenovatele skrze, které se v daných diskurzech budou objevovat. Základní operacionalizace bude rozdělena na pro a proti návrhu zákona.

Za tímto účelem jsem analyzovala výše zmíněné projevy, články, textová data, diskuze. Všechny zmíněné objekty jsou přímo navázané na navrhované zákony v oblasti výživného. V počátku jsem je rozdělila na pro a proti návrhu zákona a následně jsem hledala společné jmenovatele v rámci těchto skupin. Mým záměrem bylo interpretovat strategie, které aktéři používají. Zaměřila jsem se na to, jakým způsobem utváří sociální konstrukce, jaké jim přisazují významy a jakým způsobem prosazují/neprosazují návrhy politik, které jsou v rámci jejich diskurzivní

skupiny sdílené. Zajímalo mě, jakým způsobem tito aktéři vnímají sociální realitu.

4 Teoretická východiska

Jako hlavní teoretický rámec této diplomové práce jsem si zvolila *teorii sociální konstrukce cílových populací* (*Social construction of target population*), kterou od 90. let 20. století rozvíjí autorky Anne Schneider a Helen Ingram. Daný teoretický rámec se v této práci pokusím aplikovat na problematiku výživného. Tento teoretický rámec se vyznačuje tím, že jsme díky němu schopni pochopit procesy tvorby veřejných politik a vysvětlit, proč se dané politiky v dané oblasti tvoří s tím konkrétním přístupem [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Jedním z hlavních důvodů, proč jsem se rozhodla pro daný teoretický rámec je, že hlavní idea celé teorie je zasazena do stereotypního vnímání určité sociální skupiny. Toto **stereotypní pojetí** určité sociální skupiny přetrvává ve většinové společnosti, což má za následek, že dané stereotypní vzorce se promítají do procesu a tvorby veřejných politik, které se dotýkají těchto **sociálních skupin – cílových populací**. Stereotypní pojetí přetrvává ve většinové společnosti po generace – můžeme tedy mluvit o historické sociální konstrukci. Dle historického kontextu můžeme sociální konstrukce rozdělit na dvě množiny – na pozitivní sociální konstrukci (*beneficiaries*) a na negativní sociální konstrukci (*losers*). Každá sociální skupina podléhá sociální konstrukci [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Tento teoretický rámec je význačný tím, že upozorňuje na to, že policy designy, nástroje, které jsou při tvorbě politik použity, závisí na tom, do které množiny spadá daná cílová populace. Je tedy možné, že v případě, že určitá cílová skupina má palčivý problém/téma a má negativní sociální konstrukci, tak většinová společnost neuzná a nedefinuje danou sociální realitu jako problém, což má za následek, že daná sociální realita zůstane nezměněna a žádné změny na poli veřejné politiky nenastanou – nenastane zlepšení či vyřešení palčivého tématu pro danou cílovou skupinu ²⁸. Skrze odlišné

---

²⁸ Podrobněji viz kapitola 4.3

postavení sociálních vazeb je možné vysvětlit rozdílná politická opatření [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

4.1 Sociální konstrukce

V této kapitole se zaměřím na to: co, proč a jak je formována **sociální konstrukce**. Sociální konstrukce je součástí proudu sociálního konstruktivismu ²⁹. Tento sociologický směr vnímá realitu jako konstrukt, který je neustále vytvářen sociálními interakcemi a sociálními procesy. Společnosti mají potřebu a je pro ně přirozené kategorizovat neboli vytvářet a sdílet určité představy o sociální realitě, sdílet hodnoty, idey či vize. Tyto sdílené kategorie tvoří „Já“ osobností, které tvoří určitou společnost [Berger, Luckman 1999].

„Společnost je výtvořem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvořem společnosti.“ [Berger, Luckman 1999]

Lidé mají a měli potřebu někam patřit – být součástí určitého jedinečného celku (společenství, kasta, třída, stav, církve, národ, klan, klub...). Tyto jedinečné celky vznikly na základě shodných představ či hodnot. Takto vzniklé skupiny vznikají záměrně z potřeby členů se začlenit či vyčlenit od ostatních – je zde určitá míra solidarity. Dále lidé mají potřebu se odlišovat – hledají rozdíly mezi lidmi a skupinami. Rozdíly pak následně kategorizují a připisují různým skupinám individuální charakteristiky, které vznikají na základě stereotypů. Za příklad sociokonstruktivistického stereotypizování je přisuzování vyšší míry kriminality lidem, kteří mají tmavší barvu pleti ³⁰ - tedy na základě biologických předpokladů. Dalším jádrem sociálních konstrukcí mohou být vzorce chování, prostředí, ve kterém člověk žije (lokalita či rodina ³¹). Tyto objektivní i připsané rozdíly jsou předmětem společenského hodnocení, které jim připisuje v rámci vnímání sociální reality

---

²⁹ Sociální konstruktivismus stojí na myšlenkách Immanuela Kanta

³⁰ Před 60. léty 20. století USA černoši vs. běloši; u nás v ČR bychom mohli říci Romové vs. běloši

³¹ Aaron Ciourel (1968) vypožoroval z procesů policie odlišné přístupy k trestné činnosti mladistvých z bohatých a chudých rodin. Což mělo za následek, že mladistvým z chudších rodin byla připisována a byla od nich očekávána vyšší míra kriminality [Giddens; 2013; 256-258].

váhu a povahu (negativní či pozitivní). Tyto skupiny vznikají z vnějšku a osoby, které sem byly začleněny, se vůbec nemusí znát. Hodnocení vznikají skrze sociální interakce, což vede k tomu, že vnímání objektivních a připsaných rozdílů se bude lišit v čase, v rámci odlišných společenství či kultur i v rámci jedinců dané kultury [Berger, Luckman 1999; Schneider, Ingram; 2005; Giddens; 2013; 256-258].

Autorky Schneider a Ingram říkají, že v rámci politických procesů vznikají sociální konstrukce cílových populací. Tento vznik sociálních konstrukcí je stavebním kamenem policy designu (návrhu politiky). V rámci politického procesu dochází k formování sociálních konstrukcí (vznik, transformace či rozšíření), které jsou připisovány různým lidem. Politická rozhodnutí jsou následně formována dle toho, jakou konstrukci daná cílová populace představuje – s každým příjemcem politiky jedná vláda (tvůrci politik) odlišným způsobem. Tvůrci politik mají různé možnosti k tomu, jakým způsobem formují či navrhují politiky. Dle cílové skupiny můžeme vidět rozdílná pravidla, kterými se daná skupina musí řídit; při návrhu politiky jsou vybírány rozdílné nástroje a následně i rozdílná opatření; jsou používány odlišné argumentační strategie k dosažení a zdůvodnění daného přístupu. Zde zmíněné vnímání sociální reality ovlivňuje politický proces a návrh politiky, který své kategorizované vnímání dané cílové populace následně intervenuje do široké veřejnosti a postupně i do cílové skupiny. Tato intervence následně mění vnímání sebe sama v rámci široké veřejnosti a v rámci celé společnosti, což vede k tomu, že se mění jejich jednání a participace na politické moci (mobilizace prostředků či apatie³²) viz následující kapitola [Schneider, Ingram 1997].

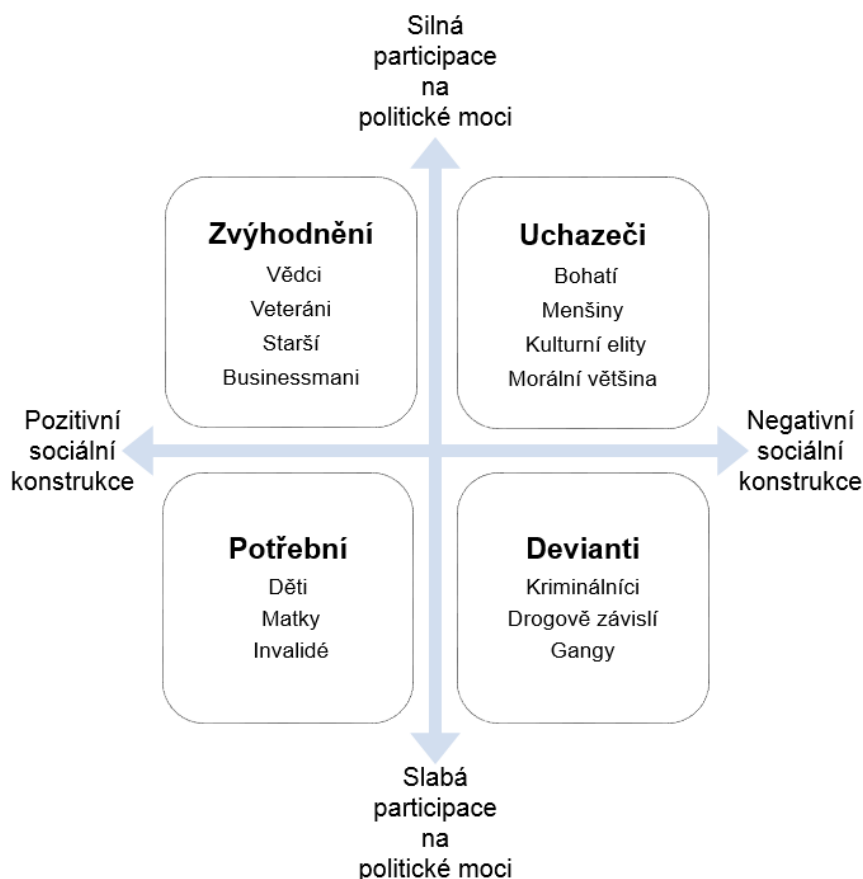
4.2 Typy cílových populací

Výše jsem všeobecně popsala hlavní myšlenku mého zvoleného teoretického rámce a v této podkapitole bych ráda přiblížila cílové populace a jaké jsou typické znaky při tvorbě veřejných politik.

---

³² Apatie k politické participaci může mít za následek nesounáležitosti se společností nebo až sociální vyloučení [Schneider, Ingram 1997].

Cílové populace můžeme rozdělit do čtyř hlavních ideálních segmentů, které jsou určeny dvěma kritérii. První kritérium je **sociální konstrukce**, která může být pozitivní nebo negativní. Vliv na vnímání a vznik sociální konstrukce jsem vysvětlila výše v kapitole 4 a 4.1. Druhým kritériem, díky kterému jsme schopni danou cílovou populaci zařadit do cílového segmentu, je **participace na politické moci**, neboli podílení, či účastnění se na tvorbě veřejných politik. Participace na politické moci může být silná či slabá. Při převedení těchto dvou kritérií dostaneme vícekritériální matici č. 1, kde můžeme vidět vzniklé 4 segmenty. Dle autorek existuje spojitost mezi typem sociální konstrukce a participací na politické moci a tresty či výhodami, které se jim dostává od veřejných politik, protože vládnoucí společnost má tendence hájit ty segmenty, které jsou konstruovány pozitivně nebo mají politickou moc (potenciál pro znovuzvolení) viz následující kapitola [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Matice 1: Typy cílových populací; Zdroj: Schneider, Ingram; vlastní překlad

4.3 Alokace benefitů a zátěže

Dané rozložení cílových populací do čtyř hlavních segmentů není pro tuto práci důležité samo o sobě. Klíčovým bodem SKCP pro tuto práci je až propojení segmentů s rozložením/alokací veřejněpolitické zátěže (*burdens*)³³ či výhod (*benefits*)³⁴ viz tabulka č. 2. Při alokaci výhod a zátěží hraje důležitou roli tzv. **sociální realita**. Sociální realita je konstrukt, kdy dochází k přesnému vymezení toho, co je a co není sociální problém, a osob, které jsou a které nejsou pro společnost podstatné. Většinová či vládnoucí společnost tedy definuje sociální realitu tak, jak je to pro ni nejprospěšnější. [Schneider, Ingram; 1993; Schneider, Ingram; 2005].

Prvním představovaným segmentem jsou tzv. **zvýhodnění**. Zvýhodnění se podílí na tvorbě veřejných politik, mají silný vliv na rozhodování a pozitivní sociální konstrukci. Mají kontrolu nad tím, jakým způsobem budou benefity/výhody a zátěž alokovány ve společnosti. Jsou tedy schopni systém nastavit tak, aby jejich cílová populace čerpala maximální výhody a zároveň byla minimálně zatížena. Tento segment tedy nejvíce ovlivňuje a tvoří sociální realitu. Daná cílová populace je tedy více zvýhodňována, než by potřebovala a k tomu je vystavována nižší zátěži, než by byla schopna zvládnout. Setkáváme se zde s tzv. distributivní politikou [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Druhým segmentem, který má významný vliv na politické rozhodování, jsou tzv. **uchazeči**. Uchazeči mají oproti zvýhodněným negativní sociální konstrukci, což vede k odlišnému přerozdělování benefitů a zátěže než u zvýhodněných. Uchazeči se mohou jen částečně podílet na rozhodnutí, jak vysoká bude zátěž či benefity. Zátěž je u této skupiny spíše symbolického charakteru a zvýhodnění, na která dosahují, jsou tajná. Politika v tomto segmentu je pro širokou populaci netransparentní např. zaváděná politika je vládnoucí společností představena jako zátěž pro uchazeče, i když ve skutečnosti se jedná o benefit. Netransparentnost u tohoto segmentu

---

³³ **Zátěž** může být druh trestu, vysoké daně, netransparentní či neefektivní systém...

³⁴ **Výhody** můžou být nižší daně pro určitou cílovou skupinu, sociální dávky, výhodné nastavení systému

nalézáme z toho důvodu, že jsou negativně konstruováni, ale jsou to ekonomicky silní hráči, které stát potřebuje [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Třetím segmentem jsou tzv. **potřební**. Potřební mají velmi malý vliv při přerozdělování benefitů. Zvýhodnění, kterých se jim dostává, jsou neefektivní, nedostačující či vůbec neřeší to, co tato cílová populace vnímá jako problém. Kvůli jejich malé politické moci je velmi obtížné dostat potřebné zdroje k této skupině. Politiky směřované k tomuto segmentu jsou spíše symbolické, ale vůdci z těchto symbolických politik těží. Předkládají obavy o špatné situaci této cílové populace (společensky pozitivní krok), ale nemusí alokovat zdroje. Oproti tomu je na ně distribuovaná větší zátěž, než jsou schopni poskytovat. Tato vyšší zátěž bývá u této cílové populace ostatními vnímána jako společensky nepřijatelná. Vládnoucí společností jsou vnímáni a charakterizováni jako ti, kteří za svou životní situaci nemohou – je to důsledkem omezených prostředků (životní situace, ekonomická produktivita, schopnosti...). Je zde uplatňována tzv. paternalistická politika. [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Posledním čtvrtým segmentem jsou tzv. **devianti**. Devianti nemají žádný vliv a žádnou kontrolu nad tím, jakým způsobem jsou alokovány benefity či zátěž. Tato cílová populace je vystavena příliš vysoké zátěži, kterou není schopna zvládnout, a benefity jsou nedostatečné či vůbec nejsou. Tresty či zátěže pro cílové populace, které spadají do tohoto segmentu, jsou ospravedlňovány, protože devianti jsou označováni za ty, kteří mohou za aktuální společenské problémy – je zvolena argumentační strategie, z které vyplývá, že jde o všeobecné dobro [Schneider, Ingram; 1993; 334-347].

Alokace:

	Zátěže	Benefitů/zvýhodnění
Zvýhodnění	Vysoká participace při alokaci zátěže Nedostatečná zátěž	Vysoká participace při alokaci benefitů Příliš vysoké benefity
Uchazeči	Částečná participace při alokaci zátěže Symbolická zátěž	Nízká participace při alokaci benefitů Benefity mimo záznam (sub rosa)
Potřební	Žádná participace při alokaci zátěže Příliš vysoká zátěž	Nízká participace při alokaci benefitů Nedostatečné benefity
Devianti	Žádná participace při alokaci zátěže Příliš vysoká zátěž	Žádná participace při alokaci benefitů Velmi nedostatečné benefity

Tabulka 2: Alokace benefitů a zátěže; Zdroj: Schneider, Ingram; vlastní překlad

Z tabulky a odstavců výše vyplývá, že rámec SKCP se neomezuje pouze na sociální konstrukce a podobu veřejných politik. Nýbrž upozorňuje na to, že moc či vliv a podíl na politické moci je důležitým faktorem, který ovlivňuje policy designy a postavení jednotlivých cílových populací ve společenské struktuře. S politickou mocí je velmi úzce spjata moc ekonomická. Cílová populace, u které se spojí moc politická a ekonomická, má jednoznačnou převahu při nastolování a řešení politických agend [Schneider, Ingram; 1993; 334-347; Schneider, Ingram 2005: 2-5].

4.4 Možnost změny

Sociální konstrukce jsou tedy neustále formovány veřejnou politikou a zároveň veřejnou politiku formují. Dochází tedy k vzájemnému a neustálému ovlivňování se navzájem – cyklus. **Možností změny** je myšleno, že se změní sociální konstrukce a návrhy politik vůči dané cílové populaci (*Policy change and changes in social constructions*). Základním kamenem pro zlepšení sociálního postavení cílové populace ve společnosti je transformace sociální konstrukce, která jim je připisována, z negativní na pozitivní. Touto změnou sociální konstrukce se docílí toho, že vládnoucí společnost začne využívat jiné nástroje, opatření k vyřešení problémů cílové populace. V krajnějším případě může vládnoucí společnost začít vnímat problémy cílové populace a používat argumentační metody, které převedou problém skupiny na sociální problém. Nově nastolovaný typ návrhů politik se odráží i v pozitivnějším vnímání většinové společnosti a následně dochází i k lepšímu sebe vnímání cílové populace [Schneider, Ingram 2005; 8-16].

Mnoho sociálních konstrukcí je sporných, záleží pouze na tom, která perspektiva převáží jako dominantní. Změnu v uvažování či přijetí nového stanoviska vládnoucí společnosti mohou a přivozují nové okolnosti, protože existuje mnoho skupin, které nemají/neměli žádnou sociální konstrukci. Sociální konstrukci získali až se změnou okolností, kdy zde byla/je politická příležitost jim přidělit negativní či pozitivní sociální konstrukci ³⁵ [Schneider, Ingram 2005; 8-16].

Historicky se prokázalo, že na sociální změny mají silný vliv sociální hnutí. Ve chvílích, kdy se spojí politicky slabí jedinci, kteří jsou schopni být resistantní vůči sociálním konstrukcím dominantní společnosti či se brání represivním politikám, které jsou vůči nim uplatňovány – probíhá zde

---

³⁵ Do 1983 byli gayové negativně sociálně konstruováni, protože byli vnímáni jako přenašeči AIDS, změna okolností nastala tehdy, kdy se zjistilo, že AIDS se objevuje i u žen, dětí a osob po infikované transfúzi krve. Po této okolnosti, se sociální konstrukce cílové skupiny gayů začala lepší [Schneider, Ingram 2005; 8-16].

tzv. mobilizace za účelem domožení se základních hodnot ³⁶ (práva a spravedlnosti) [Schneider, Ingram 2005; 8-16].

V praktické části budu tento teoretický rámec aplikovat na problematiku samoživitelství s ohledem na výživné. Pokusím se zjistit, proč změny či zlepšení životní situace rodičů samoživitelů jsou velmi pomalá, proč se sociální politika nezaměřuje na aktuální problémy rodin samoživitelů. Pokusím se zjistit, jakou mají rodiče samoživitelé aktuální sociální konstrukci u vládnoucí společnosti. Budu analyzovat argumentační strategie klíčových aktérů pro danou politiku, abych porozuměla, jak a proč jsou samoživitelé sociálně konstruováni. Následně budu zkoumat policy designy, které za poslední 3 roky byly převedeny v praxi nebo byly předloženy ve formě návrhu zákona, kde mě bude zajímat, jaké jsou použity nástroje, opatření a jakým způsobem řeší či mají řešit životní situaci rodičů samoživitelů. Než ovšem začnu zkoumat výše zmíněné argumenty a policy designy, tak nejprve představím předvýzkum, který nastíní aktuální finanční situaci rodičů samoživitelů.

---

36 Mobilizace žen za právo volit, rovnost mezi Afroameričanů a bělochy [Schneider, Ingram 2005; 8-16] či Sametová revoluce ...

5 Vstupní analýza – zasazení problematiky do současnosti

V této části práce se zaměřím na představení aktuální podoby výživného, jeho stanovování a jaké má v aktuální podobě dopady na rodiče samoživitele. Součástí této kapitoly budou modelové situace, které mi pomohou přiblížit a nastínit, jaká je ekonomická situace rodičů samoživitelů a jejich dětí.

5.1 Výživné

Otázky porozvodové péče o dítě/děti jsou řešeny v občanském zákoníku v rámci rodinného práva v zákoně č. 89/2012 Sb. v druhé části a v pátém oddíle, který se týká zániku manželství. V rámci tohoto zákona se určuje, že manželství, ve kterém je nezletilé či plně nesvéprávné dítě/děti, nemůže být rozvedeno do té doby, než soud rozhodne o budoucích poměrech dítěte/dětí – neboli jaká bude následná péče o dítě/děti [Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník; Část druhá; Rodinné právo]. Rodiče tedy i po rozvodu mají vyživovací povinnost vůči dítěti.

§ 859

„Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti.“
[Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník; Část druhá; Rodinné právo]

Prvním krokem, který bylo potřeba udělat, bylo zjistit, co to tedy výživné ³⁷ je. Výživné bohužel nemá přesné charakteristiky či definice v zákoně. Můžeme ho zařadit k abstraktním pojmům, kdy máme představu o tom, co to je, ale není možné jej úplně přesně popsat. Otázkou tedy zůstává, jak může být dluh na výživném 13 mld. Kč, když nikdo jistě neví, co to tedy je? Už v počátcích problematiky se zde projevuje, že existují zákony pro ochranu dětí ze samoživitelských rodin, ale postrádají základní náležitost, kterou je konkrétnost. Opomeneme-li zákonnou ne-

---

³⁷ V rámci zákona máme definováno více typů vyživovací povinnosti, pro potřeby této práce je podstatná jen vyživovací povinnost rodičů vůči dětem.

definici, tak bych ráda představila pojem výživné, tak, jak by mohl být ve společnosti uznávaný: „Výživné je tedy hmotný majetek, kterým vyživovatel disponuje (např. peníze, nábytek, jídlo, oblečení...), a je možné u něj stanovit hodnotu. Tento majetek vyživovatel používá k zajištění základních potřeb vyživovaného, ovšem nejsou zde důležité pouze primární životní potřeby. Výživné má sloužit i k socializaci jedince, tudíž slouží i ke kulturnímu a socializačnímu rozvoji ³⁸.“ [Věcný návrh zákona o zálohovaném výživném, 2014; Výživné; Základní informace o výživném v ČR].

5.2 Stanovení výše výživného

Zákon soudcům ukládá, aby při stanovení výše výživného nevycházeli z primárních potřeb dítěte, ale z toho, aby byla zachována shodná životní úroveň rodičů a jejich dětí. Jak se hypoteticky může daný jev projevit na nezaopatřeném dítěti? První varianta je pro dítě pozitivní – povinný rodič je lépe či dostatečně materiálně i finančně zabezpečen, tudíž dítěti je poskytováno vyšší výživné než k uspokojení základních potřeb – musí být zachována základní právní povinnost ohledně stejné životní úrovně rodiče a dítěte. Na druhou stranu se může stát, že povinný rodič není dostatečně finančně a materiálně zabezpečen či svůj majetek a příjmy zatajuje (přepsání majetku na 3. osobu, práce na černo, výplata na ruku atd.), tak v tu chvíli se může stát, že výživné od povinného rodiče nepokryje ani z poloviny základní potřeby dítěte – dítěti náleží výživné v minimální výši, které může být za určitých situací i nulové. V druhém případě tedy přechází vyšší finanční zátěž na rodiče samoživitele, který nemá možnost své příjmy před dítětem schovat, protože s dítětem žije a užít ho musí [Výživné].

„Pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného (ten, kdo alimenty přijímá) a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného (ten, kdo alimenty poskytuje). Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového

---

³⁸ Citace z mé semestrální práce v rámci Veřejné politiky na FSV

prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlédnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlédne se, popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.“ [Občanský zákoník ČR].

Daniela Kolářová, která byla v letech 2009 – 2010 ministryní spravedlnosti, předložila v roce 2010 tabulku, která měla pomoci soudcům s rozhodováním o výši výživného, aby byla zachována jednotu. Tato tabulka byla vydaná jako doporučení pro soudy – tudíž není možné ji při rozhodování brát jako závaznou a nezaručuje výši výživného, která bude soudem ustanovena. *„Za vznikem pomocného soudcovského materiálu k určování výživného stojí expertní skupina složená ze zástupců akademické obce, aplikujících soudců, nadace Naše dítě, Soudcovské unie, ministerstva spravedlnosti a ministerstva práce. Tabulka se opírá o analýzu Českého statistického úřadu a jsou v ní zohledněny připomínky odborné i laické veřejnosti.“* Viz tabulka 3 [Daniela Kolářová; 2010].

Stanovování výše výživného je tedy v rozporu s ústavním principem právní jistoty – povinný rodič ani rodič samoživitel neví nic (je v nejistotě) ohledně stanovené výše výživného. Nikdo není schopen předem určit, z čeho bude daný soudce vypočítávat či určovat výživné. Tento závěr jsem učinila z pozice prozkoumání soudních judikátů, kde se řešila výše výživného, a ústavní soud změnil původní rozhodnutí ³⁹.

Kategorie	Věková kategorie	Procento z čistého příjmu
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14let	15 – 19 %
4.	15 – 17let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

Tabulka 3: Doporučená výše výživného; Zdroj: MPSV

³⁹ Rozhodnutí ústavního soudu jsou dostupná: <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>

„Doporučená rozmezí jsou navržena pro standardní případy, to znamená pro rozhodování o výši výživného u povinného s maximálně třemi vyživovanými dětmi. Materiál přitom nemusí mít konečnou podobu. Zhruba po roce jeho používání by mělo dojít k vyhodnocení zkušeností, případně následným úpravám a doplněním.“ [Daniela Kolářová; 2010].

Na tento výrok bývalé ministryně spravedlnosti Daniely Kolářové jsem vytvořila modelové situace, se kterými Vás seznámím v následující podkapitole 5.3.

5.3 Modelové případy určení výše výživného

Cílem této kapitoly je poukázat na to, jaké má aktuální stanovování výše výživného dopady na rodiče samoživitele i povinného rodiče. Výsledky, které zde představím, jsou pouze informace – nemají argumentační rámec. Na argumenty se je pokusím převést až v empirické části, kde je budu dávat do souvislostí s návrhy politik, argumentačními strategiemi aktérů, a nakonec budou použity v diskusi, kde se pokusím shrnout můj osobní pohled na tuto problematiku.

V následujících tabulkách Vám představím, jaká je životní ekonomická situace samoživitelské rodiny a povinného rodiče po stanovení a převedení výživného. Dále jsem tyto výsledné částky přepočítala na x-násobek životního minima a porovnála jsem ho s hranicí 2,4násobku životního minima viz tabulky 4 a 5. Hranice 2,4násobku životního minima je rozhodná u stanovení/přiznání dávek ze státní sociální podpory a je používána/navržena i u návrhů zákonů s tematikou výživného ⁴⁰⁴¹ [Ministerstvo práce a sociálních věcí; Státní sociální podpora; 2015]. Modelové rodiny jsem nesestavovala sama dle vlastního uvážení, pouze jsem je přebrala z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále jen MPSV) a přepracovala jsem je pro své potřeby na jedno-příjmové. Následně jsem na tyto rodiny aplikovala výpočet výživného dle doporučeného dokumentu pro soudce viz tabulka 3. Mzdy jsem čerpala z dat ČSÚ, kde jsem vzala mzdy mediánové pro muže a ženy z důvodu, že medián má větší

---

⁴⁰ Na návrhy zákona budu odkazovat později v empirické části.

⁴¹ Také se uvažuje o hranici 2,7násobku životního minima

vypovídající hodnotu ⁴². Dále jsem zde zařadila minimální mzdu, protože: „V roce 2006 uvedlo téměř 60 % žen žijících se svými dětmi bez partnera, že jejich čistý měsíční příjem nedosahuje deseti tisíc korun.“ [Pfeiferová 2010] viz tabulka 6.

Jednotlivec	3410 Kč
První osoba v domácnosti	3140 Kč
Druhá osoba v domácnosti	2830 Kč
Do 6 let	1740 Kč
6 – 15 let	2140 Kč
16 – 26 let	2450 Kč

Tabulka 4: Životní minimum; Zdroj: MPSV

Jednotlivec	3 410 Kč
1 dospělý, 1 dítě ve věku 5 let	$3140 + 1740 = 4880$ Kč
1 dospělí, 2 děti ve věku 8 a 16 let	$3140 + 2140 + 2450 = 7730$ Kč
1 dospělí, 3 děti ve věku 5, 8 a 16 let	$3140 + 1740 + 2140 + 2450 = 9470$ Kč

Tabulka 5: Životní minimum modelových rodin; Zdroj: MPSV, vlastní výpočty

	Hrubá mzda	Čistá mzda
Muži Medián	25 688 Kč	19 757 Kč
Ženy Medián	21 461 Kč	16 850 Kč
Minimální mzda	9 200 Kč	8 188 Kč

Tabulka 6: Příjmy mužů a žen; Zdroj: MPSV; vlastní výpočty

---

⁴² Medián říká, jaká je střední hodnota příjmu.

Na modelech 1 a 2 jsem znázornila příjmy po započtení výživného u samoživitelských rodin a odečtení výživného u povinných rodičů (zbytek mzdy), kdy jsem propočítala variantu pro matku samoživitelku i otce samoživitele. V modelech jsou znázorněny příjmy s nejvyšším možným přípustným výživným dle tabulky 3.

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od ženy s mediánovou mzdou	Muž	22 285 Kč	26 329 Kč	28 856 Kč
	Muž s min. mzdou	10 716 Kč	14 760 Kč	17 287 Kč
Od ženy s minimální mzdou	Muž	20 985 Kč	22 950 Kč	24 179 Kč
	Muž s min. mzdou	9 416 Kč	11 381 Kč	12 610 Kč
Zbytek mzdy	Žena s mediální mzdou	14 323 Kč	10 279 Kč	7 751 Kč
	Žena s min. mzdou	6 960 Kč	4 995 Kč	3 766 Kč

Model 1: Příjem rodiny po započítání výživného s otcem v čele; Zdroj: vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od muže s mediánovou mzdou	Žena	19 814 Kč	24 555 Kč	35 707 Kč
	Žena s min. mzdou	11 152 Kč	15 893 Kč	18 857 Kč
Od muže s minimální mzdou	Žena	18 078 Kč	20 043 Kč	21 272 Kč
	Žena s min. mzdou	9 416 Kč	11 381 Kč	12 610 Kč
Zbytek mzdy	Muž	16 793 Kč	12 052 Kč	9 088 Kč
	Muž s min. mzdou	6 960 Kč	4 995 Kč	3 766 Kč

Model 2: Příjem rodiny po započítání výživného s matkou v čele; Zdroj: vlastní výpočty

Na první pohled by se mohlo zdát, že rodiče samoživitelé po započtení výživného si polepší. Tímto způsobem jsem vzniklou ekonomickou situaci hodnotit nemohla, proto jsem vzala životní minimum pro tyto rodiny, viz tabulka 5 a převedla je na x násobek životního minima viz tabulky 7 a 8. Rodiny, které jsou pod hranicí 2,4násobku životního minima, jsou zvýrazněny červeně. V případě, že by se jednalo o minimální procentuální částku výživného, tak u samoživitelských rodin x-násobek životního minima klesne a u povinného rodiče vzroste. Pro lepší pochopení výpočtu přikládám vzoreček.

$$\begin{aligned}
 &X\text{-násobek životního minima samoživitelské rodiny} \\
 &= \\
 &(\text{příjem samoživitele} + \text{max. výživné od povinného}^{43}) / \text{životní minimum} \\
 &\quad \text{samoživitelské rodiny}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &X\text{-násobek životního minima povinného rodiče} \\
 &= \\
 &(\text{příjem povinného rodiče} - \text{max. výživné pro nezaopatřené děti}^{44}) / \text{životní} \\
 &\quad \text{minimum povinného}
 \end{aligned}$$

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od ženy s mediánovou mzdou	Muž	4,6	3,4	3,0
	Muž s min. mzdou	2,2	1,9	1,8
Od ženy s minimální mzdou	Muž	4,3	3,0	2,6
	Muž s min. mzdou	1,9	1,5	1,3
Zbytek mzdy	Žena	4,2	3,0	2,3
	Žena s min. mzdou	2,0	1,5	1,1

Tabulka 7: X-násobek životního minima rodiny s otcem v čele; Zdroj: vlastní výpočty

⁴³ Záleží na počtu a věku dětí

⁴⁴ Záleží na počtu a věku dětí

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od muže s mediánovou mzdou	Žena	4,1	3,2	3,8
	Žena s min. mzdou	2,3	2,1	2,0
Od muže s minimální mzdou	Žena	3,7	2,6	2,2
	Žena s min. mzdou	1,9	1,5	1,3
Zbytek mzdy	Muž	4,9	3,5	2,7
	Muž s min. mzdou	2,0	1,5	1,1

Tabulka 8: X-násobek životního minima rodiny s matkou v čele; Zdroj: vlastní výpočty

Z tabulek 7 a 8 vyplývá, že rodiče samoživitelé mají v průměru vyšší koeficient životního minima (2,6) než povinní rodiče (2,5). Daný rozdíl je opravdu nepatrný. V předcházející kapitole 5.2 jsem ovšem narazila na to, že pokavaď povinný rodič nemá příjem dostatečný nebo ho zatajuje, tak mu soud nemusí výživné stanovit. Dalším případem je, že povinný rodič odmítne výživné platit – může mu přijít nepřiměřené nebo odmítá platit z důvodu „nechci platit své/svému ex ⁴⁵“ ... Což při dluhu na výživném 13 mld. můžeme brát jako častý jev. Tudíž rodiči samoživiteli vypadne část příjmu, kterou měl mít určenou na péči o dítě/děti. Tabulky 9 – 10 znázorňují stav, kdy rodiči samoživiteli vypadne příjem od povinného rodiče. V tabulce 11 a 12 vidíme příjmy rodin převedené na koeficient životního minima.

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od muže	Žena	16 850 Kč	16 850 Kč	16 850 Kč
	Žena s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč
Zbytek mzdy	Muž	19 757 Kč	19 757 Kč	19 757 Kč
	Muž s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč

Tabulka 9: Příjem rodiny s matkou v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: vlastní výpočty

---

⁴⁵ Důvodů je mnoho, ale cílem této práce není obhájit nebo představit zájmy samoživitelů či povinných rodičů

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od ženy	Žena	19 757 Kč	19 757 Kč	19 757 Kč
	Žena s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč
Zbytek mzdy	Žena	16 850 Kč	16 850 Kč	16 850 Kč
	Žena s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč

Tabulka 10: Příjem rodiny s otcem v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: Vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od muže	Žena	3,5	2,2	1,8
	Žena s min. mzdou	1,7	1,1	0,9
Zbytek mzdy	Muž	5,8	5,8	5,8
	Muž s min. mzdou	2,4	2,4	2,4

Tabulka 11: X-násobek životního minima rodiny s matkou v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: Vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od ženy	Žena	4,0	2,6	2,1
	Žena s min. mzdou	1,7	1,1	0,9
Zbytek mzdy	Žena	4,9	4,9	4,9
	Žena s min. mzdou	2,4	2,4	2,4

Tabulka 12: X-násobek životního minima rodiny s otcem v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: Vlastní výpočty

Tyto tabulky už více reflektují realitu. Můžeme zde vidět, že žádný z povinných rodičů nespadá pod hranici 2,4 životního minima (průměr koeficientu životního minima je v těchto případech 3,9). Na druhé straně vidíme, že z dvanácti typů samoživitelských rodin, pouze 3 nespadají pod hranici životního minima (průměr koeficientu životního minima je v těchto případech 1,9). Na první dojem se tedy může zdát, že rodič samoživitel si samoživitelstvím polepšil, ale opak je pravdou, protože fyzicky mají více peněz, ale mají méně prostředků k tomu uspokojit své potřeby.

U žen samoživitelek je v obou případech, kdy povinný rodič platí i neplatí, vždy nižší než u mužů samoživitelů. Což se velmi těsně prolíná s feminizací chudoby, kterou jsem představila v konceptech kapitola 1.1.2.

Z této podkapitoly vyplývá, že ekonomická životní situace rodičů samoživitelů je častěji horší než u povinných rodičů. Povinný rodič má více možností než rodič samoživitel. Ač jsou tyto možnosti protizákonné, tak mají přímý dopad na samoživitelskou rodinu, která je nucena nastalou situaci řešit. Řešit ji musí legální cestou, která nezaručuje, že dojde k nápravě či zlepšení životní situace samoživitelské rodiny. Daný proces je navíc pro samoživitele velmi zdoluhavý, netransparentní a psychicky náročný ⁴⁶. Ekonomická zátěž je tedy vyšší na straně samoživitele. Dané informace jsou zde představena jako fakta představené čtenáři, z kterých aktuálně nebudu činit závěry, abych v následujících kapitolách mohla představené situace lépe interpretovat.

---

⁴⁶ Vycházím ze své bakalářské práce, kde jsem podrobně rozebírala aktuální proces vymáhání výživného

6 Samožitelské rodiny versus neplatíči výživného a uplatňované strategie návrhů politik ve vztahu k dané cílové populaci

V této kapitole se budu zabývat sociální konstrukcí cílových populací a návrhů politik (policy design) ve vztahu k nim. Pro návrh politik je pro mě jednoznačně důležitá sociální konstrukce neúplných rodin, na které návrhy politik cílí. Neúplnými rodinami myslím souhrnně rodiče samožitelky a jejich dítě/děti. Návrhy politik, které jsou ČR navrhovány, ovšem cílí i na jinou cílovou populaci a tou jsou povinní rodiče, kteří neplatí výživné (neplatíči). Při pochopení návrhů politik v oblasti výživného musím tedy poznat i sociální konstrukci cílové populace neplatíčů výživného. Výroky níže mi pomohou složit mozaiku o sociální konstrukci. Výroky dávají smysl až jako celek – jeden výrok sám o sobě nemá vypovídající hodnotu.

6.1 Sociální konstrukce samožitelských rodin

Důležitým krokem pro tuto práci bylo zjistit, jakou mají samožitelské rodiny aktuální sociální konstrukci. Při psaní své bakalářské práce (2015) jsem narazila na to, že matky samožitelky ⁴⁷ jsou na pomezí pozitivní a negativní konstrukce: *„Jako cílovou skupinu můžeme matky samožitelky zařadit dle Hejzlarové jako „potřebné“, ovšem na druhé straně jsou vnímány jako „deviantní“, protože si za svou situaci mohou částečně samy. Často jsou také ochotné podvádět, aby získaly nejvíce podpory ze strany státu. Ovšem do této skupiny spadají i děti matek samožitelky, které jsou vykresleny jako „potřebné“, ale v oblasti potenciálu jsou brány jako „deviantní“* [Schneider, Ingram; 1993; Hejzlarová; 2012].

Postavení ženy – matky samožitelky ve společnosti podléhá stále stereotypnímu pojetí. Socio-kulturní změna, která donutila ženy, aby vstoupily na trh práce, narušila tradiční koncept vnímání rodiny.

---

⁴⁷ Zde se budu konkrétně vyjadřovat o matkách samožitelkách z toho důvodu, že matky samožitelky jsou častěji v čele neúplné rodiny. Tento fakt také vede k tomu, že veřejnost propadá stereotypům, že rodič samožitel = matka samožitelka.

I za předpokladu, že sociální stát potřeboval, aby žena byla na trhu práce, tak zde přetrvával stereotyp muže, jakožto hlavy rodiny a lépe ceněné pracovní síly. Domácnosti matek samoživitelek jsou vnímány jako nestabilní. Jejich postavení na trhu práce je zhoršené, protože se u nich počítá s menší flexibilitou – flexibilitu musí projevovat při péči o dítě [Keller; 2009].

Pro tuto práci je ovšem důležité, jak jsou samoživitelské rodiny vnímány v současnosti (za aktuální vládní období). Aktuální sociální konstrukci mi pomůže lépe pochopit argumentační strategie či návrhy politik, které se v oblasti výživného objevují. Již při analýze a hledání sociální konstrukce samoživitelských rodin se začínají projevovat určité strategie aktérů.

„Být samoživitelkou (ale i samoživitelem) je těžké. Zvládat všechnu péči o děti, nést odpovědnost za chod rodiny, žít v neustálém strachu, co se stane, když onemocní, dítě se zraní nebo přijde onen rodič o práci, k tomu i tak stále počítat u všeho každou korunu... A není výjimkou, že navrch tomu všemu je takovýto rodič (a opravdu je jedno, zda žena nebo muž) vystaven řečem o tom, že zneužívá sociální dávky...“ [Lucie Asenová; 2015; v ParlamentníListy.cz] ⁴⁸.

Citace výše poukazuje na náročnost povinností, které samoživitelé musí podstupovat, a popisuje jejich každodenní starosti. Je zde patrná vysoká míra citového zabarvení a emoční angažovanosti. Z této citace nevyplývá ani tak sociální konstrukce (pozitivní či negativní), ale míra zátěže, která je pro tuto cílovou populaci nepřiměřená. Ač zde není exaktně řečena sociální konstrukce, tak dle ostatních indikací, by daná cílová skupina dle tohoto výroku spadala do segmentu potřebných. Daný výrok má obranné znaky a vyhraňuje se proti nařčením, že samoživitelé záměrně zneužívají systém dávek, se kterými se setkáváme např. v následujícím výroku.

„Copak ten stát těm ženám říkal, s kým mají spát? Tímhle lidí stále více vychováváme k nezodpovědnosti. Pokud se žena špatně rozhodla, s kým mít dítě, musí nést následky,“ [Jiří Čunek; 2017; v Echo24.cz] ⁴⁹.

---

⁴⁸ Lucie Asenová v té době předsedkyně Asociace neúplných rodin.

⁴⁹ Jiří Čunek – hejtmán zlínského kraje; součástí strany KDU-ČSL

Otázka v E15.cz zodpovězena místopředsedou vlády Pavlem Bělobrádekem ⁵⁰: *Otázka: „Ženy samoživitelky jsou však jedna ze skupin, které jsou nejvíce ohroženy chudobou, což vyplývá i z výzkumů.“ Odpověď: No tak si musí najít jiného chlapa.“* [Pavel Bělobrádek; 2017; v E15.cz].

Z citací výše je patrné, že ženy samoživitelky (zde se projevuje stereotypizace samoživitelství) si za svou životní situaci mohou samy. V pojetí těchto dvou citací, by pomoc matkám samoživitelkám měla negativní dopad na společnost, protože ženy samoživitelky zneužívají dobročinnosti státu. Dle tohoto pojetí bych matky samoživitelky musela zahrnout do segmentu deviantů, což by znamenalo, že matky samoživitelky jsou opravdu na pomezí negativní a pozitivní konstrukce.

Sociální konstrukce ovšem vzniká v rámci interakcí a je tvořena průběžně. Z toho důvodu jsem začala hledat zpětné reakce na výše zmíněné a podobné negativní citace, které byly v určitých interpretacích vnímány až vulgárně. Skrze tento proces jsem se snažila dokreslit sociální konstrukci ve společnosti. Vůči těmto výrokům se zvedla vlna nevole v politické sféře, laické i odborné veřejnosti. Diskuse, příspěvky či zpětné vazby probíhali na sociálních sítích, v médiích a v rámci článků periodik.

„Děti přece nemohou pykat za nezodpovědnost jednoho ze svých rodičů. Argument, že si za svou situaci může každý sám, by v případě, kdy se jedná o děti, neměl ve vyspělé společnosti vůbec obstát.“ [Michaela Marksová; 2017; v ParlamentníListy.cz] ⁵¹.

Tento výrok se od všech výroků výše liší tím, že si řečník uvědomuje, že samoživitelství a všechny dopady a následky, se kterými se samoživitelské rodiny potýkají, mají přímý dopad na dítě, které za svou životní situaci nemůže. Problematika samoživitelství je zde vnímána komplexněji – nejen ze strany rodičů a státu. Ač by se mohlo zdát, že je samozřejmé, že dítě je součástí neúplné rodiny, tak při negativně konstruovaných argumentech, tento fakt často chybí a vše je soustředěno na rodiče.

---

⁵⁰ Pavel Bělobrádek – součástí strany KDU-ČSL

⁵¹ Michaela Marksová – současná ministryně práce a sociálních věcí; součástí strany ČSSD

„Rozhodně se nebudu cpát do vztahu z ekonomických důvodů, nejsem zlatokopka ani prostitutka. Vy byste jako muž šel do vztahu kvůli penězům?“ [Lenka V.; 2017; převzato z ParlamentníListy.cz].

Tento komentář je jedním z mnoha, který reflektoval vyjádření pana P. Bělobrádka. Sociálními sítěmi proběhly stovky nesouhlasných komentářů. Za komentář Lenky V., se postavili i někteří politici, kteří výrok pana P. Bělobrádka vnímají neadekvátně např.: *„Základem rodiny, o níž lidovci tak rádi mluví, najednou nejsou plnohodnotné citové vazby, partnerství degradují jen na instituci pro materiální zajištění. (...) Stručně a přesně vyjádřila, jak lze jeho výrok chápat. (...) Zřejmě mu došlo, že urážkou – on říká nadsázkou – body před volbami nezíská. A že naší společnosti není cizí solidarita se ženami, které pečují o děti a mnohdy marně od expartnerů požadují alespoň ekonomický podíl na výchově potomků. O body naopak přichází. (...) Ale proč bychom očekávali zájem o boj s chudobou od strany, která hájí krádež století, tedy církevní restituce, jež nás vyjdou na desítky miliard. Proč bychom očekávali zájem o boj s chudobou od strany, která se spojuje s hnutím STAN, ještě nedávno partnerem Kalouskovy TOP 09. Právě její »reformy« počty chudých zvyšovaly. Počkejme si raději na další hloupé a asociální výroky, které by mohly lidovce vrátit tam, kde byli v minulém volebním období. Mimo poslanecké lavice.“ [Kateřina Konečná; 2017; v ParlamentníListy.cz] ⁵².*

Tato citace se od všech výše liší způsobem, jak je autorkou prezentován. Tento text je na pomezí ironie a sarkasmu, který nedává jasně najevo, že nesouhlasí s původním výrokem, ale nesouhlas vyplývá z kontextu a použitých metod vyjádření. Dále v něm osvětluje, proč se podpory z jeho strany nemůžeme dočkat. Celý článek je ve velmi útočném duchu vůči straně KDU-ČSL, kde dochází k induktivním a deduktivním závěrům, přičemž příčiny a následky, které zde autorka předkládá jako fakta spolu ve svém jádru ani nemusí souhlasit, čímž ovšem dodává váhu, respektive v tomto případě shazuje autoritu jiné strany (authority) – což je použití zavádějícího argumentu, který může vést ke klamavému závěru

---

⁵² Kateřina Konečná – europoslankyně; součástí strany KSČM

[Veselý, Nekola; 2007]. Zde je použita již argumentační strategie, které se budu podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

Zpětné vazby, které byly vůči komentáři P. Bělobrádka negativně vyhraněné, měly za následek omluvu z autorovy strany: *„Omlouvám se všem ženám, matkám a rodičům za svůj výrok v rozhovoru se studentským časopisem. Byla to nemístně použitá nadsázka, které lituji, nemyslel jsem to tak. Pro KDU-ČSL je vždy principiálně důležitý zájem dítěte, což jsem řekl i ve zmiňovaném článku, v němž jsem vyjadřoval podporu úplným i neúplným rodinám. KDU-ČSL dlouhodobě svými opatřeními podporuje každého pracujícího rodiče. Mrzí mě to a každé mamince – ať sezdané, nesezdané, či samoživitelce to rád vysvětlím.“* [Pavel Bělobrábek; 2017; on Facebook]

V tomto komentáři opomeneme-li politický či sociální nátlak, se autor komentáře pokouší představit celkový stranický záměr a pohled na rodiče samoživitele a jejich děti. Poukazuje na to, že je nutné tuto cílovou populaci ze strany státu podporovat. Taktéž je již zde cílová populace brána komplexně.

Dané citace jsem vybrala záměrně z toho důvodu, že zde byl vidět společenský a politický nesouhlas, který byl veřejně a ostře dán najevo, a u kterého byla vidět souslednost událostí. Vládnoucí společnost nyní nevnímá matky samoživitelky, jako osoby, které si za svou situaci mohou samy – nepodléhají negativní sociální konstrukci. Můžeme tedy vyloučit deviantní a uchazečský segment. Dále matky samoživitelky nejsou vnímány jako samostatný subjekt zájmu. Problematika samoživitelství se začíná rozrůstat a veřejnost i politická sféra si začíná uvědomovat, že dopady mají vliv i na děti. Objektem zájmu jsou tedy nyní samoživitelské rodiny s dětmi (převážně matky samoživitelky), které jsou vnímané jako nedílná součást společnosti, která potřebuje podporu ze strany státu. Ze slov samoživitelek vyplývá, že jejich životní situace není lehká (existenčně, psychicky ani ekonomicky) – jsou vystaveny událostem, na které před tím byli dva. Z důvodu pozitivní konstrukce u většinové populace a definování jich jako skupiny, která potřebuje pomoci, tak jsou matky samoživitelky v segmentu **potřebných**.

6.2 Sociální konstrukce povinných rodičů, kteří neplatí alimenty

V úvodu této kapitoly jsem naznačila, že jedním z příjemců politik v oblasti výživného jsou i povinní rodiče, kteří neplatí svému dítěti/dětem výživné – nepodílí se na jeho výchově, ač záměrně či z důvodu, že je to pro ně finančně obtížné. Častěji než o neplatičích výživného (myšleno obecně) se setkáváme se souslovím otec neplatič, což může být způsobeno tím, že ve většině případů jsou povinní otcové.

§ 196 Zanedbání povinné výživy

„(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.“ [Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník; Část druhá; Hlava IV; Trestné činy proti rodině a dětem]

Ze zákona vyplývá, že nedodržení povinnosti platit výživné na své dítě/děti může být trestně stíhán až s možností odnětí svobody. Nedodržování práva a trestná činnost je jedním ze znaků negativní konstrukce.

„Zanedbání povinné výživy je jedním z nejčastěji se vyskytujících trestných činů u nás. A navíc s vysokým počtem recidivistů – okolo 50 procent.“ [Česká Justice; 2017] *„Lze říci, že jde o odsouzené, kteří již zřejmě definitivně rezignovali na svou povinnost platit výživné. U chronických neplatičů ani opakované trestní postihy nemají efekt,“* [Robert Pelikán; 2017; v Česká justice] ⁵³

---

⁵³ Robert Pelikán – současný ministr spravedlnosti; součástí strany ANO

Komentář výše poukazuje na to, že u poloviny případů se daná trestná činnost opakuje. Někteří neplatiči výživného se ztotožnili s tím, že nebudou výživné platit – budou tedy záměrně a na venek vykonávat trestnou činnost. U rodičů, kteří rezignovali na placení výživného, můžeme mluvit o onálepkování, kdy jsou automaticky zařazeni do cílové populace neplatičů – není zde důležitý důvod proč přestali platit (ztráta zaměstnání, nemoc atd.).

„Bič na neplatiče alimentů? (...) Současný systém postihů je totiž až příliš zneužitelný. Neplatící rodiče často zkreslují skutečnou výši svého platu, aby se vyhnuli placení alimentů.“ [Vojtěch Ondráček; 2017; v zprávy.tiscaly.cz]

Tento komentář je vybraný z medií, který se nevymyká interpretací neplatičů výživného. Vykresluje neplatiče, jako ty zlé, které je třeba trestat, protože zneužívají aktuální nastavení systému pro své dobro. Povinný rodič, který neplní vyživovací povinnost, spadá do segmentu **deviantů**.

V následující kapitole se budu věnovat návrhům politik, které byly v oblasti výživného diskutovány či uvedeny v platnost, a aplikovat na ně rámec SKCP.

6.3 Návrhy reform ve veřejné politice v oblasti výživného

Problematika porozvodové péče o děti je velmi komplexní problém, který se prolíná širokou škálou veřejných politik – dalo by se říci, že se jedná o multidisciplinární téma⁵⁴. Každá z těchto politik bude vidět problém v porozvodové životní péči o dítě i v oblasti výživného jiný problém, tudíž každá z těchto politik by danou situaci chtěla řešit jinak a za dosažením jiného cíle. Na počátku reform musí být vždy problém, který chtějí v rámci politické agendy vyřešit, a cíl, kterého chtějí dosáhnout.

Dle autorů Hisschemöllera a Hoppeho se například u veřejněpolitických problémů můžeme setkat s negativní korelací mezi komplexitou a šancí na úspěšné vyřešení problému. Při růstu míry komplexity a nekonkrétnosti problému, tím klesá míra ochoty či aktivity politických aktérů daný problém vyřešit. Setkáváme se pak tedy s tím,

---

⁵⁴ K danému tématu se můžeme vyjadřovat z oblasti: politiky zaměstnanosti, sociální politiky, hospodářské politiky...

že daný veřejněpolitický problém je rozporcován na menší díly – politická témata jsou zúžena na řešitelnější a uspořádanější části, které přetrvávají v politické sféře. Zbytek neredukovaného tématu je vypuštěn či mu není přisouzena důležitost.

		Konsensus o relevantních normách a hodnotách	
		Ne	Ano
Jistota o relevantním vědění	Ne	Nestrukturovaný problém	Středně strukturovaný problém (konsensus ohledně cílů)
	Ano	Středně strukturovaný problém (konsensus ohledně prostředků)	Strukturovaný problém

Tabulka 13: Typy problémů dle Hisschemöllera a Hoppeho; Zdroj: Veselý; 2009

V našem případě se dá politické téma samozivitelství redukovat a rozložit na několik málo témat, které zůstávají v politické agendě, a jedním z nich je právě výživné, respektive jeho vymáhání. Proces tvorby politik se za posledních několik let zabývá právě problematikou neplatičství výživného a možného trestání neplatičů [Horčicová; 2015]. Ostatní části tohoto veřejněpolitického problému zůstávají neřešena a skryta⁵⁵. V oblasti vymáhání výživného bych problém zařadila do středně strukturovaného problému, kde je konsensus ohledně cílů. V případě, že bych chtěla problematiku samozivitelství zařadit do jednoho z kvadrantů, tak bych ho zařadila do nestrukturovaného problému z důvodu multidisciplinarity.

6.3.1 Veřejněpolitické dokumenty

V těchto podkapitolách se zaměřím na analýzu veřejněpolitických dokumentů. Analýzu veřejněpolitických dokumentů jsem sem zařadila z toho důvodu, že to jsou dokumenty, kterými se vládnoucí společnost zavázala řídit – je zde stanoven cíl. Předem nám tedy v těchto dokumentech předkládají,

---

⁵⁵ Před pár lety byl veliký boom ohledně tématu svěřování dětí do péče tzv. střídavá péče. S tímto tématem se v aktuálních politických agendách zřídka kdy (možná již vůbec) nesetkáme.

jakým způsobem chtějí sociální politiku formovat či jsou zde nastaveny procesní kroky k tomu, jak dosáhnout cíle. Mezi veřejněpolitické dokumenty v mém případě bude patřit: KOALIČNÍ SMLOUVA mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013 – 2017; Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020; Plány legislativních prací; Přehled implementačních prací; Koncepce MPSV... Dále zde předložím projevy, které byly vysloveny za účelem podpory strategických cílů. Tyto dokumenty jsou důležité z toho důvodu, že jakmile jsou zde veřejně předloženy cíle, kroky či sliby, tak je vyšší pravděpodobnost na to, že se daná politika vůči dané skupině zrealizuje.

6.3.1.1. Vize a obecné cíle v oblasti výživného

Vize je ve společnostech vnímaná představa na základě sdílených hodnot o možných ohrožujících okolnostech či příležitostech, které mohou vést k minimalizaci rizika či maximalizaci odhalených příležitostí [Martin Potůček; 2006]. V rámci koaliční smlouvy na období 2013 – 2017 se koaliční strany zavázali k promítnutí několika bodů do programového prohlášení vlády. V rámci tohoto prohlášení je i sekce **Opatření proti chudobě a sociálnímu vyloučení** s podbodem **podpory rodin s dětmi**, kde se deklarují naplnit následující:

„Prosadíme porodné i na druhé dítě. Pro případy, kdy druhý rodič neplatí řádně výživné, prosadíme zákonnou úpravu řešící zálohované výživné, poskytované za jasných podmínek státem. S využitím evropských prostředků zahájíme ve spolupráci s obcemi výstavbu malometrážních sociálních bytů a startovacích bytů pro mladé rodiny.“ [KOALIČNÍ SMLOUVA mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013–2017].

Je tedy patrné, jakým způsobem by měly směřovat cíle v oblasti výživného. Přislíbení o zavedení zálohovaného výživného bylo představeno i v rámci Žádosti vlády České republiky o vyslovení důvěry:

„Pokud jde o opatření, která ještě směřují k posílení sociální soudržnosti společnosti (...). Chceme prosadit zákon o zálohovaném výživném a jsme připraveni po jednání v tripartitě pravidelně postupně

zvyšovat minimální mzdu tak, aby se přiblížila 40 % průměrného platu v naší zemi. Tolik velmi stručně k některým klíčovým opatřením, která má nová vláda připravena na to, aby zmírnila situaci některých skupin, které byly silně poškozeny reformami minulé vlády. A tady nemluvím jenom o sociálně slabých, ale mluvím také o středních vrstvách, které na ty minulé reformy velmi silně doplatily.“ [Bohuslav Sobotka; Žádost vlády České republiky o vyslovení důvěry; 2013] ⁵⁶.

Z obou výše citovaných příspěvků je zřejmé, jak moc je nutné řešit životní situaci rodin s dětmi. Političtí aktéři si silně uvědomují, že tyto rodiny jsou silně ohroženy chudobou – žijí na hraně chudoby a jsou více ohroženy sociálním vyloučením než jiné cílové populace. Daná vize je zatím velmi obecná – chybí jí tzv. SMART (specifičnost, měřitelnost, dosažitelnost, realističnost a časová ohraničitelnost) ⁵⁷, což je důležitý faktor při naplňování strategií. Bez takto vydefinované strategie nejsme schopni říci, zda politika byla úspěšná či nikoliv. Stanovené strategie budou představeny v další podkapitole.

6.3.1.2. Strategie, koncepce a plány

Strategie jsou oproti vizím více konkrétní. Jsou již časově ohraničené v horizontu pěti až deseti let. Je v nich zahrnuta SWOT analýza – aktuální stav (silné a slabé stránky) a vnější vlivy (příležitosti a ohrožení) ⁵⁸ a jsou zde stanovené strategické cíle a měrná jednotka – tedy je zde stanoveno, kdy je cíl splněn [Veselý; Nekola; 2007].

Jedna ze strategií, která má pomoci matkám tedy i ženám samoživitelkám prolomit stereotypy a zlepšit jejich postavení na trhu práce je: Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 - 2020, která by měla pomoci přispět k eliminaci negativních ekonomických důsledků po rozvodu. [Lucie Zachariášová; 2015; Vláda České republiky].

---

⁵⁶ Bohuslav Sobotka – předseda vlády; součástí strany ČSSD

⁵⁷ (*specific, measurable, achievable, realistic, time-bound*)

⁵⁸ *Strengths Weaknesses Opportunities Threats*

Ze Strategie Evropy 2020 vyplývá, že jedním z cílů je: „*Podpora sociálního začlenění, zejména prostřednictvím snižování chudoby, a to snahou snížit počet lidí ohrožených chudobou nebo vyloučením nejméně o 20 milionů.*“ Není zde explicitně řečeno, že se jedná o neúplné rodiny, ale dle našich vizí tyto rodiny do naplnění této strategie spadají. Tento cíl byl transformován do Strategie Evropy 2020 a ČR zapasován takto: „*Vláda ČR předloží EK cíl udržet hranici počtu osob ohrožených chudobou materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby do roku 2020 oproti roku 2008. ČR však současně vyvine úsilí vedoucí ke snížení počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby o 30000 osob. Tato hodnota odpovídá snížení počtu těchto lidí na úroveň pod 15 procent oproti současnému stavu (15,3 %).*“

V rámci strategických plánů se tedy setkáváme s cílem, který chce snížit podíl osob, které jsou na prahu chudoby nebo ohrožení sociálním vyloučením, bohužel z těchto cílů již není jasné, které skupiny to jsou ⁵⁹.

Koncepce se oproti tomu věnuje již konkrétní oblasti – nezabývá se již celkovým problémem. Má krátkodobější charakter a setkáváme se u ní s konkrétními opatřeními. Koncepci můžeme vnímat jako nástroj konkrétních strategických cílů, který napomáhá k jeho realizaci. Pro koncepci je typické, že je jednoznačně vydefinována a participuje na ní již užší spektrum tvůrců politik (např. ministerstvo) [Veselý; Nekola; 2007].

V našem případě se jedná o koncepci, kterou dostalo na starosti MPSV: Koncepce ministerstva práce a sociálních věcí pro období 2015 – 2017, s výhledem do roku 2020. V rámci této koncepce jsou neúplné rodiny zmíněné ve dvou bodech:

- **Systém nepojistných sociálních dávek a podpora pěstounské péče:**

„Stabilizace systému, zajištění administrace nepojistných sociálních dávek, analyzování systému z hlediska dopadů na podporované osoby/skupiny (rodiny s dětmi, osoby a rodiny s nízkými příjmy, osoby v

---

⁵⁹ Do té samé cílové skupiny spadají i senioři

hmotné nouzi, osoby se zdravotním postižením, senioři), reflektovat zásadní principy sociálních a ekonomických strategií a adekvátně je promítnout do opatření dávkové podpory. **Na základě rozhodnutí vlády předložit věcný záměr zákona o zálohovaném výživném či jiný materiál řešící situaci neúplných rodin s dětmi.** U dávek zohledňujících zdravotní stav osob posoudit a upravit pravidla pro jejich přiznání, zejména pak pro přiznání příspěvku na péči.“ [MPSV;2014; Koncepce ministerstva práce a sociálních věcí pro období 2015 – 2017]

- **Sociální politika a posilování sociální soudržnosti**

„V rámci vymezené působnosti resort přispívá k naplňování konceptu sociálního státu. Mezi koncepční záměry resortu patří boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, zvyšování povědomí o základních právech osob, které se potýkají s chudobou a sociálním vyloučením. **Stanovení a provádění opatření zaměřená na specifické podmínky zvláště ohrožených skupin – neúplných rodin, rodin s malými dětmi, starších osob, osob zdravotně postižených, menšin a lidí bez domova. (...).**“ [MPSV;2014; Koncepce ministerstva práce a sociálních věcí pro období 2015 – 2017]

Strategické rozhodnutí o zlepšení životní situace neúplných rodin se dostalo na agendu MPSV je zde tedy vidět úmysl, jakým způsobem či směrem se má řešení dané problematiky ubírat. Každé z ministerstev má odlišné možnosti a omezené nástroje, jak daný veřejně politický problém řešit. Více se k tomu budu vyjadřovat u analýzy návrhu zákona o zálohovaném výživném a v diskusi.

Věcný záměr zákona o náhradním výživném byl součástí Plánu legislativních prací vlády na zbývajících část roku 2014. První věcný návrh zákona o zálohovaném výživném byl předložen v prosinci roku 2014 [VeKLEP; 2014] ⁶⁰.

---

⁶⁰ VeKLEP: „Elektronická knihovna zpřístupňuje veřejnosti dokumenty legislativní povahy, které jsou určeny pro jednání vlády. Veřejnosti je umožněno procházet veškerou existující připravovanou vládní legislativu, která nepodléhá režimu utajení.“

6.3.2 Věcné návrhy zákonů v oblasti výživného

Za aktuální vládní období se tvůrci politik zaměřili – redukovali problematiku samoživitelství do oblasti výživného. Toto vymezené problémové téma ještě zúžili a začali se zabývat dluhem na výživném. Navrhli a snažili se prosadit koncept výživného od státu. Daný koncept má dva možné způsoby interpretace:

- Zálohované výživné
- Náhradní výživné

V rámci níže představených návrhů zákona se ve variantách řešení objevovaly výše zmíněné koncepty. Hlavní rozdíl mezi náhradním a zálohovým výživným je ve vymahatelnosti po povinném rodiči, který neplatí řádně výživné. Při zálohovaném výživném se počítá s tím, že stát zaplatí za povinného rodiče výživné, ale danou částku po něm bude vymáhat. Na druhé straně je zde náhradní výživné, které se od zálohovaného výživného liší tím, že se od povinného rodiče nevymáhá. V tomto podání se spíše jedná o sociální dávku.

Obě uchopení konceptu výživného od státu má pomoci rodičům samoživitelům a jejich dětem zvládnout či zlepšit životní situaci ve chvíli, kdy jim povinný rodič nepřispívá na výchovu dítěte (neplatič výživného).

Při rozebírání návrhů zákonů jsem si stanovila základní otázky, na které se budu snažit odpovědět, a díky nim budu schopna obecněji stanovit typy návrhů politik viz 3.2. Dále jsem použila některá evaluační kritéria dle Dunna 2004, které se s do jisté míry prolínají s otázkami. Cílem této práce není dopodrobna rozebrat návrhy zákonů, ale odhalit zákonitosti z pohledu SKCP.

Otázky:

- Za jakým účelem je daný návrh zákona předložen?
- Jaké nástroje (dle Eugena Bardacha (2000)) jsou použity k dosažení cíle návrhu politik?
  - Daně
  - Regulace
  - Peněžité podpory a dotace
  - Poskytnutí služby
  - (...)
- Jaký je to typ opatření preventivní vs. represivní?
- Jaké má dopady návrh politik na jednotlivé cílové populace?

Evaluační kritéria:

- Účinnost – zajímá nás, zda by daný návrh zákona pomohl k dosažení cílů – v jaké míře?
- Efektivita – Kolik úsilí bylo potřeba k dosažení výsledků?
- Relevance – Do jaké míry jsou tyto cíle oprávněné v ohledu na potřeby?
- Užitečnost – Jsou/budou výsledky z pohledu příjemců uspokojivé?
- Spravedlnost/rovnost – Hodnocení, kdo má a kdo nemá z daného návrhu prospěch?

6.3.2.1. Věcný návrh zákona o zálohovaném výživném předložený v prosinci 2014

Dne 10. 12. 2014 předložilo MPSV Věcný návrh zákona o zálohovaném výživném, který si kladl za cíl: „*Návrh věcného záměru zákona o zálohovaném výživném pomáhá řešit situace rodičů s dětmi, kterým se nedaří vymoci soudem stanovené výživné, a to ani cestou exekuce či soudního výkonu rozhodnutí. Zálohované výživné bude za stanovených podmínek poskytováno těmto oprávněným osobám a následně vymáháno státem po povinné osobě.*“

V daném návrhu zákona je použita kombinace nástrojů: regulace a peněžitá podpora. Jedná se o novou koncepci, kdy rodiče samoživitelé mají možnost dosáhnout na zálohované výživné, které jim poskytne stát, v případě, že jim povinný rodič řádně neplatí výživné. Jedná se o nastavení nového procesu, který v ČR momentálně není v žádné jiné podobě.

Návrh zákona v této podobě by jen částečně napomohl ke zlepšení životní situace samoživitelských rodin, kterým povinný rodič neplatí výživné. Dané přesvědčení předkládám na analýze návrhu zákona, z kterého vyplývá, že na zálohované výživné má nárok jen ten rodič samoživitel, kterému povinný rodič po dobu tří měsíců neuhradil výživné ve stanovené výši. Následuje předání pohledávky k exekutorovi, který musí po dobu tří měsíců pohledávku nespěšně vymáhat. Až po absolvování neúspěšného vymáhání může rodič samoživitel, teprve zažádat o zálohované výživné. Na zálohované výživné nemají nárok ti samoživitelé, kterým byla vyživovací povinnost od povinného rodiče stanovena pod 300 Kč a ti, jejichž měsíční příjem domácnosti je nad hranici 2,4 či 2,7 ⁶¹ životního minima za posledních šest měsíců od podání žádosti o zálohované výživné. Přezkum příjmů probíhá každého půl roku, přičemž do příjmu se započítává i výživné zálohované.

Návrh tohoto zákona by tedy pomohl jen těm rodičům, kteří splňují podmínky výše. V případě, že povinný rodič příjmy zatajuje a není mu

---

⁶¹ V daném návrhu zákona byly zvažovány obě hranice.

stanoveno výživné do 300 Kč, ale rodič samoživitel žije pod stanovenou hranicí životního minima, tak na zálohované výživné nedosáhne. Dané opatření tedy nepomáhá všem potřebným samoživitelským rodinám stejně.

Z výše popsaného procesu je patrné, že samoživitelským rodinám, které nemají příjem od povinného rodiče, se zálohované výživné dostane až po určitém časovém úseku (7–8 měsících) a vykonání náročných úkonů na čas i psychiku. Přičemž po dobu čekání na zálohované výživné stále žije v nejistotě, zda se jí pomoci dostane. Pomoc tedy nepřichází ihned v dobu, kdy je bez příjmu, ale s časovým rozestupem. Ze strany rodiče samoživitele by bylo vyvinuté úsilí na získání zálohovaného výživného obrovské.

V případě, že se rodině zálohované výživné dostane, tak nesmí přesáhnout hranici 1,2 životního minima dítěte. Výše zálohovaného výživného jsou znázorněny v tabulce 14. Zálohované výživné tedy pomůže rodiči samoživiteli zlepšit materiální deprivaci, ale nepomůže ji vyřešit.

Věk dítěte	Životní minimum	Maximální výše zálohovaného výživného
Do 6 let	1740 Kč	2088 Kč
6 – 15 let	2140 Kč	2568 Kč
16 – 26 let	2450 Kč	2940 Kč

Tabulka 14: Maximální výše zálohovaného výživného; Zdroj: MPSV

Tento návrh zákona je nevýhodný pro rodiče samoživitele, kterým povinný rodič neplatí a jsou těsně nad rozhodnou hranicí (2,4 či 2,7). Například rodič samoživitel s jedním dítětem (do 6 let) má čistý příjem 13 150 Kč (R1), (což je pod hranicí 2,7 životního minima) a druhý rodič samoživitel s jedním dítětem (do 6 let) má čistý příjem 13 200 Kč (R2), (což je nad hranicí 2,7 životního minima), tak výsledek bude následující. V případě, že (R1) nedostává od povinného rodiče výživné, tak po 7–8 měsících může dostat na zálohovaném výživném až 2 088 Kč, což v součtu s příjmem je 15 238 Kč. Oproti tomu (R2) je nad hranicí 2,7, takže při absenci výživného od povinného rodiče nemá nárok na zálohované výživné. Jeho příjem je tedy

stále 13 200 Kč. Příjem, který se tedy v počátku lišil pouze o 50 Kč, se v důsledku zálohovaného výživného bude lišit o cca 2 000 Kč. Na tomto modelovém příkladu jsem chtěla poukázat na to, že daný návrh politiky je nespravedlivý i v rámci jedné a té samé cílové populace.

Dané opatření je na pomezí preventivního a represivního. Stát, ač samoživitelům poskytl zálohované výživné, tak neplatiče nezavázal povinnosti a výživné po něm bude vymáhat sám. Povinný rodič si ponese následky. Prevence je to z toho důvodu, že daná zkušenost u rodiče neplatiče, by mohla způsobit zlepšení přístupu v placení výživného do budoucna. Pro rodiče samoživitele je to prevence před úpadkem do bludného kruhu chudoby.

Shrneme-li si kriticky poznatky skrze teoretický rámec SKCP, tak docházím k zjištění, že návrh politiky je pozitivně zaměřený na cílovou populaci rodičů samoživitelů a zároveň jsou v jeho rámci zahrnuty i postihy pro negativně vykreslenou skupinu povinných rodičů neplatičů alias deviantů. Zároveň daný návrh zákona a proces, který by pro rodiče samoživitele přinášel je velmi zdlouhavý, zároveň zatěžuje a spotřebovává jejich volný čas. Po celou dobu čekání na zálohované výživné žije rodič samoživitel v nejistotě, zda na zálohované výživné dosáhne, což je může být frustrující. Tento návrh zákona komplexně necílí na celou skupinu samoživitelů, ale jen na její vybranou část. **Návrh zákona je tedy konstruovaný s dobrou ideou, ale nepomáhá rodičům samoživitelům ve chvílích, kdy to aktuálně potřebují – tady a teď. Neřeší příčiny neplatičství výživného, ale převážně řeší jen následky.**

U tohoto návrhu zákona se tedy projevuje alokace benefitů a zátěže z mnou zvoleného teoretického rámce. Nyní představím návrh zákona o tzv. náhradním výživném. V hodně pasážích jsou tyto návrhy shodné, takže poukážu na ty, kde se liší a tam, kde se překrývají, budu pouze odkazovat na tuto kapitolu.

6.3.2.2. Věcný návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o zálohovaném výživném) předložený v březnu 2017

Dne 1. 3. 2017 předložilo MPSV Návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o zálohovaném výživném), který má totožný cíl, jako Věcný návrh zákona o zálohovaném výživném viz výše. V rámci odůvodnění tohoto návrhu zákony bylo již poukázáno na to, že daný návrh zákona nevyřeší komplexně danou problematiku neplacení výživného: *„Nícméně však nelze opominout skutečnost, že toto opatření, jakožto opatření v systému sociálního zabezpečení, řeší situaci těchto rodin sekundárně, tedy nereaguje na příčiny vzniku této situace, ale až na její důsledky (to je nízký příjem v rodině z důvodu řádného neplnění vyživovací povinnosti povinným rodičem). Práce na návrhu zákona o zálohovaném výživném pak jasně ukázaly, že pokud se nebudeme vážně zabývat rovněž opatřeními v oblasti primární úpravy občanského práva, zejména v oblasti jeho aplikace, a dále opatřeními vedoucími k efektivnějšímu vymáhání pohledávek na výživném, nedojde k systémovému zlepšení situace rodin s dětmi, kde rodič neplní řádně svou vyživovací povinnost.“* [Návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o zálohovaném výživném); 2017]

Z mého pohledu jsou zde tři hlavní rozdíly oproti předchozímu návrhu zákona. Netýká se ovšem o změny z pohledu policy designu, ale pouze o změnu nastavení systému. Z pohledu navrhování politik zde žádná změna nenastala. První změnou je, že je zde již pevně stanovena hranice pro dosažení zálohovaného výživného – hranice 2,7 čistého příjmu nesmí dosáhnout ta rodina, která má nárok na zálohované výživné (do čistého příjmu se započítává i rodičovský příspěvek). Posuzuje se čtvrtletí, které předcházelo čtvrtletí, v kterém byla podána žádost o zálohované výživné. Druhou podstatnou změnou je, že na nárok zálohovaného výživného má již rodič samoživitel, kterému povinný rodič neplatí soudem stanovené výživné po dobu alespoň tří měsíců (či neplatí v plné výši). Zkrátila se tedy doba

k dosažení zálohovaného výživného. Poslední podstatnou změnou je, že se zálohované výživné vyplácí po dobu jednoho roku (pokud se nezměnily či nezanikly podmínky na vyplacení). Rodič samoživitel je tedy o trochu méně administrativně zatížen [Návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o zálohovaném výživném); 2017].

Nejedná se tedy o nový přístup k vyřešení problematice samoživitelství, ale pouze o úpravu návrhu zákona, který neprošel. Daný návrh zákona vylepšil jen dobu, za kterou je možné dosáhnout zálohovaného výživného a zkrátil administrativní náročnost pro rodiče samoživitele, kteří na zálohované výživné dosahují z půl roka na jeden rok. Jako u předcházejícího návrhu zákona necílí na komplexně na celou cílovou populaci a neřeší příčiny problému neplatičství výživného. Řeší pouze následek a jen u někoho. Zbytek informací byl vysloven v posledních dvou odstavcích předcházející podkapitoly.

Důležitou informací je, že tento návrh zákona byl Vládou ČR odsouhlasen na jednání dne 29. 3. 2017 a nyní je v projednání v Poslanecké sněmovně ČR.

6.4 Argumentační strategie při prosazování návrhu zákona o zálohovaném výživném

V podkapitolách výše jsem identifikovala klíčové aktéry, kteří se podílí na vytváření politik v oblasti výživného. Tyto aktéry můžeme rozdělit do rozdílných skupin podle toho, jakým způsobem vnímají danou problematiku, jak vnímají rámce významů, způsob vnímání sociální reality a hodnot. Toto jsou aspekty, které se promítají v návrzích politik (*policy design*), které jsou za poslední období prosazovány. V této části práce se pokusíme porozumět tomu, proč nynější návrhy politik pouze řeší důsledky, proč dané návrhy zákona nepomáhají všem z cílové populace... Skupiny aktérů, kteří se podílí na návrzích politik, můžeme rozdělit do diskursivních skupin. Diskursivní skupina má svůj způsob komunikace, který reflektuje danou problematiku – způsoby uvažování nad tématem, názory o tématu, způsob vnímání sociální reality či jejich společné zájmy.

Pokusím se tedy identifikovat hlavní proudy či argumenty, které jsou použity těmito diskursivními skupinami, k prosazení či vyvrácení daného návrhu politiky, protože skrze tento proces je konstruována a vymezena problematika výživného. Diskursivní skupiny rozdělím na dvě základní – obhájci (*advocates*; ti, co chtějí prosadit návrh zákona o zálohovaném výživném) a odpůrci (*opponents*; ti, co nechtějí prosadit návrh zákona o zálohovaném výživném).

6.4.1 Strategie používaná odpůrci k neprosazení návrhu zákona o zálohovaném výživném

Odpůrci návrhu zákona o zálohovaném výživném využívají různých argumentačních strategií, aby poukázali na špatnost, nevhodnost či nedostatečnost. Musím podotknout, že odpůrci v tomto případě nevnímáme negativně, protože ne všichni jsou proti zlepšení životní situace neúplných rodin. Pouze nesouhlasí s daným návrhem politiky. Na základě svých argumentačních strategií tvrdí, že navrhovaný návrh politiky v našem prostředí bude mít negativní vliv, jak na rodiče samoživitele, tak na povinného rodiče i na naši společnost. Sami za sebe předkládají možné náměty toho, jak by se daná problematika měla či neměla řešit – vnímají se jako způsobilější k tomu, aby mohli danou problematiku vyřešit. Obhájce daného tématu vnímají jako ty, kteří se spokojili s nedostatečným řešením, které nepřinese chtěné výsledky. Odpůrci veřejnosti dále předkládají obavy a důsledky, které negativně ovlivní celou společnost, a hlavně jiné chudobou či sociálním vyloučením ohrožené skupiny. Což má za následek, že takto kontroverzní politika, bude ve společnosti hůře přijata [Schneider; Ingram; 1997; Schneider; Ingram; 2005].

V každé strategii můžeme vidět více klíčových argumentů než ten, pod kterou strategii jsem ho zařadila. V této problematice se argumenty hodně prolínají a jsou dávány dohromady, aby argumentační strategie byla silnější.

6.4.1.1. Strategie: Nebudeme podporovat deviantní chování rodičů neplatičů

Jedna z častých argumentačních strategií staví na *negativní konstrukci povinných rodičů*, respektive na jejich *deviantním chováním*. Skrze své argumenty se snaží umocnit předpoklad, že daný návrh zákona nepovede ke zlepšení či nápravě deviantního chování neplatičů výživného. Poukazuje na to, že tento návrh zákona dokonce podněcuje povinné rodiče, aby svým potomkům výživné neplatili, protože jim dává jistotu, že za ně stát výživné v nejhorší situaci zaplatí. Což může způsobit, že povinní rodiče, kteří žijí na hranici příjmů a své dítě živili jen z důvodu morálního odpovědnosti, o tuto morální odpovědnost přijdou:

„Ráda se přikloním k názoru paní Lucie Asenové (Asociace neúplných rodin), že zálohované výživné není řešení. Měly jsme už tu možnost spolu hovořit a obě jsme se shodly na tom, že forma, resp. novela, jak je navrhována, není přínosem ani pro samoživitele či samoživitelky a ani pro stát. Člověk, který už teď neplní svoje závazky vůči vlastním dětem, přijde o poslední zbytky odpovědnosti, protože než se „stát“ domůže, tak to bude trvat měsíce, léta, event. nikdy a to je začarovaný bludný kruh. (...)“ [Radka Maxová; 2015; v MaxovaRadka.eu]⁶²;

„Myšlenku zálohového výživného od samého začátku považuji za chybnou. Stát nemá nahrazovat nezodpovědného rodiče, ale má jej přimět k plnění svých povinností,“ [Markéta Adamová; 2017; v Novinky.cz];

„Zálohované výživné je nástroj, kterým společnost závazky vezme na sebe. A ti zodpovědní se složí na ty nezodpovědné.“ [Markéta Adamová; 2017; v Český rozhlas]⁶³.

---

⁶² Radka Maxová – poslankyně Poslanecké sněmovny ČR; součástí strany ANO

⁶³ Markéta Adamová - poslankyně Poslanecké sněmovny ČR; místopředsedkyně TOP09

6.4.1.2. Strategie: Stát nemůže přejímat zodpovědnost za neplatiče – vznik nové sociální dávky, která omezí a ochromí systém

Daná strategie staví na zkušenosti těžkého vymáhání dluhů na výživném po povinném rodiči. Staví na tom, že v případě, že se nepovede výživné po povinném vymoci, tak dluh zůstane nesplacen. V tom případě se ze zálohovaného výživného stane sociální dávka, která více zatíží systém a rozpočet, což může mít vliv na jiné sociálně slabé, chudobou a sociálním vyloučením ohrožené cílové skupiny:

*„Paní ministryně Marksová vyrazí do vlády opět s nápadem náhradního výživného. Paní ministryně si zřejmě neuvědomuje, že stát nevymůže na dlužnících výživného ani korunu. Místo aby sáhla do již zavedených sociálních dávek pro případnou pomoc pro rodiče s dítětem v nouzi a cíleně pomohla, přichází s návrhem, který jednoznačně **zvedne rozpočet na sociální dávky**, ale nebude schopna žádné finanční prostředky vymoci nazpět. Paní ministryně už nepočítá s finančními prostředky právě na vymození dlužných alimentů, které se pohybují v desítkách milionů korun. Není tedy jasné, jakým způsobem se budou dlužné alimenty vymáhat. Stát nemůže odpovídat za dluhy soukromých osob. Stát může napomoci zrychlením soudních řízení v oblasti určení alimentů a jejich vymození. Přebírat odpovědnost za druhé ze strany státu je více než nerozumné.“*
[Lenka Kohoutová; 2016; v ODS.cz] ⁶⁴;

„Sobotkova levicová vláda přichází s dalším opatřením, které vysává sociální systém. Tímto stylem nebude za chvíli na jiné dávky tam, kde jsou skutečně potřebné. Státní pokladna není studna, ze které jde čerpat do nekonečna a je naivní si myslet, že úhrada výživného za neplatiče a následné vymáhání, představují řešení.“ [tamtéž];

*„Z pohledu jednotlivců se může jednat o určitou pomoc, ale z pohledu systému jako celku se domnívám, že v dlouhodobém měřítku napáchá více škody než užitku. **Zálohové výživné je nová sociální dávka. Sociálních***

---

⁶⁴ Lenka Kohoutová – expertka na sociální věci; součástí strany ODS

dávek už máme celou řadu (...)“ [Markéta Adamová; 2017; v Český rozhlas].

6.4.1.3. Strategie: My bychom to uměli udělat jinak – spravedlivěji, efektivněji a lépe

Tato strategie se zaměřuje na to, že se poukáže na lepší způsoby řešení problematiky výživného. Již v některých citacích výše se autoři odkazují na to, že zálohované výživné není ta správná cesta. Daný návrh řešení shazují z důvodu nespravedlnosti, neefektivity či nedokonalosti řešení. Hledají rozdíly mezi tím, co je navrhováno, a tím co by mohlo být. Můžeme to vnímat jako strategii utopie či sci-fi, protože daný typ strategie poukazuje na naivní představu toho, že zálohované výživné bude fungovat. V této strategii poukazují na to, že v současné době není zákon efektivně aplikován a současný návrh zákona dané efektivitě nepomůže. Zde se odpůrci staví do role odborníků, kteří lépe či nejlépe vědí, co by daný problém mohlo vyřešit:

*„(...) Takže bych spíše upřednostňovala, aby stát velmi tvrdě a hlavně rychle reagoval na neplatiče jednak v nejkratší časové lhůtě, tj. např. po 2 měsících neplacení, a to zabavením majetku, znepříjemněním života neplatiče/neplatičky **např. veřejnými prospěšnými pracemi, domácím vězením, které by mohlo být velmi dobře kontrolovatelné právě těmito náramky.** Takže zavedení tohoto „pomocníka“ v oblasti soudnictví nemusí být využito jen v oblasti trestního, ale i rodinného práva. A podobnými nástroji. Zkrátka zaměřit se na revizi stávající procedury a zamyslet se nad tím, zda-li současný systém nastavení nechrání spíše neplatiče než samoživitele.“* [Radka Maxová; 2015; v MaxovaRadka.eu];

*„V otázkách náhradního výživného musíme jít především cestou soudního vymáhání. K tomu **je nutné zajistit rychlou vymahatelnost práva** tak, aby podobné spory dostaly přednost a byly vyřizovány ze strany soudů neprodleně. Soudy tak mají činit nejenom v otázce vymáhání, ale například i u možnosti snížení výživného v nepříznivé situaci toho rodiče, který je povinen výživné hradit. **Vymahatelnost práva se musí změnit***

i v případech, kdy rodič zcela neodůvodněně odmítá, aby se dítě stýkalo s druhým rodičem.“ [Lenka Kohoutová; 2015; v ODS.cz];

„(...), protože rodič musí žádat až ve chvíli, kdy využil všechny možné zákonné prostředky. A jestliže využil všechny možné zákonné prostředky, tak využil i soud. To znamená, že stát nic nevymůže. A pak taková sociální dávka vlastně říká: rodiče neplatte, nikdo vás nedohledá, budete někde hlášeni na městském úřadě a stát zaplatí za vás vaše alimenty. To je špatná cesta. A spíše bych šla do toho, že bychom zrychlili soudní řízení, která mají pomoci rodičům. Ale na druhou stranu také rychlejší vymáhání ve chvíli, kdy rodič se dostane do problémů a například přijde o práci nebo je mu snížena mzda a on platí vysoké alimenty. [Lenka Kohoutová; 2017; v ODS.cz].

Všechny návrhy na zlepšení v problematice výživného se zabývají zlepšením či zefektivněním vymáhání práva. Poslední komentáře paní Kohoutové jsou výjimečné v tom, že zde zmiňuje vymahatelnost práva i pro povinné rodiče. Tento aspekt je převratný v tom, že se jedná o prevenci neplatičství výživného u těch povinných rodičů, kteří ne svou vinou nemohou splácet alimenty, ale za normálních okolností by je platit chtěli. Dalším z důvodů, proč povinní neplatí výživné svému dítěti, je nedovolení se s ním stýkat ze strany druhého rodiče⁶⁵. Špatná vymahatelnost tohoto práva z nich tedy učiní neplatiče výživného, a tudíž hned podléhají negativní sociální konstrukci – jsou na ně uvalovány tresty a sankce.

6.4.2 Strategie používaná obhájci k prosazení návrhu zákona o zálohovaném výživném

Obhájci nemají lehkou roli při prosazování politik, která si klade za cíl alokaci benefitů na sociálně slabé cílové populace. Od obhájce zvládnutí této nepříznivé situace obnáší pečlivou přípravu a pečlivou strategii, která je potřebná pro úspěšnou argumentaci. Argumenty, které jsou z obhájcovi strany předkládány, musí tvořit ucelený systém a nesmí si odporovat

---

⁶⁵ Daný závěr vyslovuji na základě debat (Kdejsitato.cz); soudních usneseních, kde byl daný problém předmětem či důvodem neplacení výživného; informace z Unie Otců; diskusní pořad Máte slovo

(bezrozpornost) musí obsahovat vše podstatné (podmínka konzistence), argumenty se musí doplňovat a navazovat na sebe – nesmí se jednat o „výkřiky do tmy“ (soudržnost) a na závěr argumenty musí zapadat a mířit do předpokládaného cíle (jednotnost). [Schneider, Ingram; 1993; 2005; Veselý, Nekola; 2007].

Častým hlavním předmětem strategie je, že se odvolávají na dítě jako oběť systému, kterému musíme primárně pomáhat. Negativní sociální konstrukce a vina je převedena na neplatiče výživného. Používají se zde symbolické („na oko“) strategie pomůžeme neúplným rodinám, které jsou ohroženy chudobou. Obhájci primárně nepředkládají a nepředstavují chyby v aktuálně nastaveném systému, ty jsou zprvu ukryty a jsou obhájci vysvětleny až ve chvíli, kdy je s nimi konfrontovali odpůrci. Obhájci současně apelují na zdůraznění prospěšnosti návrhu zákona v rámci celé společnosti – není zde zdůrazněna jen prospěšnost pro cílovou populaci. Obhájci velmi často staví své argumenty na emoční stránce zájmu o dítě (morální povinnosti) a odpůrce staví do negativního světla, jako ty, kteří nechtějí pomoci neúplným rodinám – vystavují je negativní sociální konstrukci.

6.4.2.1. Strategie: Morální závazek vůči dětem

Tato strategie klade na první místo potřeby dítě a jeho životní úroveň. Potřeby kohokoliv (rodičů, jiných aktérů...) a čehokoliv (státu, institucí...) jsou až druhořadé. Dále staví na morálních zásadách společnosti, které bere jako všeobecně platná (nemusí se vždy primárně cílit na děti). Děti jsou zde vykresleny v **pozitivní sociální konstrukci** a jako ti, co potřebují naši pomoc – nejsou schopny si pomoci samy. Dané argumenty tedy nejsou ani tak postaveny na faktech jako na lidské morálce a solidaritě:

„Především vycházíme z principu, že je potřeba pomoci těm dětem, protože děti jsou budoucnost celé naší společnosti. A co se týče těch principů, zatím obecně, protože, jak jste řekla, my o tom teprve diskutujeme, jde o to, že když po nějakou určitou dobu ten rodič, který má platit, na to dítě neplatí, tak by byla možnost zažádat o takzvané zálohované výživné (...).“ [Michaela Marksová; 2014; v ČRo – Radiožurnál];

„Návrh předkládáme zaprvé proto, že jsme se k němu zavázali v Programovém prohlášení vlády, a zadruhé, protože je v České republice ohroženo chudobou 32 procent neúplných rodin s dětmi. **Chceme tak především předejít chudobě dětí z neúplných rodin,**“ [Michaela Marksová; 2017; v ParlamentníListy.cz];

„Za důležité úkoly pro Ministerstvo práce na zbytek funkčního období vlády **považují pokračovat v sociálně odpovědné politice**, prosadit novelu zákoníku práce, zákon o nemocenském pojištění, zastropování věku pro odchod do důchodu na max. 65 letech, zákon o sociálním bydlení a také **zálohované výživné,**“ [Bohuslav Sobotka; 2016; v Vláda ČR].

6.4.2.2. Strategie: Za nedostatky v návrhu zákona nemůžeme my, ale odpůrci – převedení negativní sociální konstrukce na odpůrce

V rámci této strategie se obhájci brání nařčení, že daný návrh zákona je neefektivní či nedostatečný. Obhájci zde reagují na nařčení, že oni jsou tvůrci špatně navrženého zákona. Obhájci chybu, nedostatečnost či neefektivnost přiznávají, ale předloží ji jako chybu odpůrců. Dodávají podklady a argumenty, které podpoří jejich tvrzení. Tímto krokem negativně vykreslí odpůrce a tím sníží váhu jejich napadajících argumentů i do budoucna. Díky tomu se zlepší průchodnost daného návrhu zákona. Špatná situace neúplných rodin je dle obhájců vinou předchozích vlád, kdy byla nedostatečná ochota toto téma řešit. Vidíme zde i tlak na tvůrce politik, kteří se v předešlých obdobích na politice podíleli a nevěnovali dané problematice dostatečnou důležitost – negativní konstrukce a vina je tedy přenesena i na ně:

„Desítky tisíc žen, které se svými dětmi žijí samy, jako matky samoživitelky, zažívají často kruté časy. Tím, že jsou osobami, které se samy musí starat o své děti, jsou omezeny ve svém kariérním růstu, a tak jsou spíše na nižších příjmových příčkách v rámci celé společnosti, a to díky neslýchanému sobectví svých předchozích někdy životních a někdy chvilkových partnerů. Pokud chce stát dělat politiku, která je ve prospěch dětí a jejich rozvoje, měl by do uplatnění tohoto zákona investovat určité peníze.

Slabiny současného návrhu jsou zřejmé. Je možné je odstranit. Pokud budou peníze vymáhat Úřady práce, a jiný mechanismus se ministryni práce s ohledem na odpor ministra financí Babiše prosadit nepodařilo, o příliš efektivní výběr výživného od sobeckých otců dětí jistě nepůjde. (Mnohem účinnější by bylo, kdyby výživné vymáhaly Finanční úřady.) A samozřejmě jde také o to, že tento zákon není příliš velkorysý, co se týče výdajů, takže z nejhoršího, pokud bude přijat, pomůže jen těm nejubožejším z ubohých.“ [Jiří Paroubek; 2016; v ParlamentníListy.cz]⁶⁶.

Tento komentář je reakcí na problém, který vyzvedli odpůrci na světlo, nízké vymahatelnosti zálohovaného výživného po neplátcích. Autor komentáře s daným problémem souhlasí, ale hned ho vrací zpět odpůrcům s tím, že obhájci chtěli, aby to efektivní bylo, ale ze strany odpůrců se nedostalo obhájcem podpory. Vina a negativní sociální konstrukce je tedy uložena na odpůrce.

„Musím říci, že my jsme jako jedna z koaličních stran, sociální demokracie, ten návrh dali do koaliční smlouvy a dohodli jsme se na tom, že bude v koaliční smlouvě i na základě toho, že jsme v uplynulých letech opakovaně tady na půdě Poslanecké sněmovny zkoušeli prosadit zákon, který by zálohované výživné řešil, protože já jsem si vědom faktu, že skupina samoživitelů nebo samoživitelek, které se starají o děti, a ten druhý rodič neplní svoji zákonnou povinnost - a teď se můžeme bavit o celé škále důvodů, které k tomu vedou - je případ, kterému bohužel společnost téměř nevěnuje pozornost, ačkoliv je to velmi čtná situace. Je to tak jakoby zvláště ve stínu. Zatímco řada témat, která jsou možná mediálně atraktivnější, plní diskuse i v této Poslanecké sněmovně, tak téma situace osamělých samoživitelů a samoživitelek s dětmi, kde ten druhý rodič se prostě odpovědně vůči dětem v žádném případě nechová, je stranou hlavního proudu veřejné debaty. Bohužel, situace v koaliční debatě není úplně jednoduchá, protože v okamžiku, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo věcný záměr zákona, tak se ukázalo, že koaliční partneři na to mají poněkud odlišný názor, to znamená,

---

⁶⁶ Jiří Paroubek – politik, člen strany LEV 21 – Národní socialisté

v rámci koalice se diskuse zadrhla.“ [Bohuslav Sobotka; 2015; Poslanecká sněmovna].

V rámci tohoto komentáře je patrné, že mluvčí staví sebe a svou stranu do pozitivního světla tím, že upozorňuje na to, že zrovna oni jsou ti, kteří zařídili a prosadili pomoc neúplným rodinám. Poukazuje na to, že do teď nikdo nevěnoval alarmující problematice pozornost z důvodu nedostatečné mediality. Zároveň předává vinu za stagnaci zálohovaného výživného na ostatní koaliční partnery – vystavuje je negativní konstrukci.

6.4.2.3. Strategie: Expertní zkušenost – situace byla takto vyřešena i jinde

Strategie založená na zkušenosti je častým rysem strategií, díky které obhájci dokazují, že daná problematika je důležitá či na způsob, jakým by se měla řešit. Zkušenosti často čerpají z okolních států a snaží se ji aplikovat na naše prostředí. Bývá zde tedy odkazováno na autoritu, u které dané opatření funguje a je zdrojem expertní zkušenosti. Dané zkušenosti mohou velmi pomoci při nastolování agend i nástrojů řešení ⁶⁷:

„Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo věcný záměr zákona. Obdobně, jako je tomu v ostatních zemích, připravilo opatření v oblasti sociálního zabezpečení, to znamená, je navržena dávka, v tomto případě dávka, u které se předpokládá, že její výše bude vymáhána po povinném rodiči. Ten návrh ministerstva byl zpracován v pracovní skupině, kde byly všechny dotčené resorty a byli tam také zástupci odborné a laické veřejnosti.“ [Bohuslav Sobotka; 2015; Poslanecká sněmovna].

Ze základního shrnutí argumentačních strategií jasně vyplývá, že obhájci a odpůrci mají jasně stanovenou představu o tom, jak by daná politika měla vypadat. Dochází zde k politické kontroverzi, kdy se vytrácí nejlepší zájem cílové skupiny, a dochází k boji mezi odpůrci a obhájci návrhu politik. V případě kontroverze dochází k dlouhodobým sporům. Je zde vidět ostrá vyhraněnost mezi levicí a pravicí, kdy se dá říci, že v sféře odpůrců

---

⁶⁷ Viz inspirace Slovenskem při použití nástroje exekuce na řidičské oprávnění při neplnění vyživovací povinnosti vůči svým dětem (2013).

máme pravici a ve sféře obhájců levici. Bližší interpretace budou představeny v závěru.

7 Závěr

V této práci jsem se zabývala sociální politikou ve vztahu k samoživitelským rodinám a převážně jsem ji směřovala k problematice výživného. Vědecká i vládní společnost prokazuje, že samoživitelské rodiny mají větší pravděpodobnost upadnout do bludného kruhu chudoby a často na hranici chudoby žijí. Dále jsou více ohroženy sociálním vyloučením než rodiny úplné. Hlavní vizí této práce je porozumět české sociální politice ve vztahu k samoživitelským rodinám, čehož chci dosáhnout skrze teoretického rámce sociální konstrukce cílových populací. Tento teoretický rámec v této práci reprezentuje hlavní analytický rámec/přístup, který ohraničuje předmět toho, co má být zkoumáno, cíle této práce, výzkumné otázky, ale i metody, které jsou zde použity ke zkoumání výzkumného problému. V této práci se snažím odpovědět na následující otázky, které se opírají o tento teoretický rámec: proč se sociální politika v oblasti výživného neadaptuje a neřeší aktuální potřeby rodičů samoživitelů, jak se teorie sociální konstrukce cílových populací projevuje na designech veřejných politik v oblasti výživného, jaké se za posledních tři roky staly změny na poli veřejné politiky se zaměřením na neúplné rodiny, jaké mají tyto změny dopady na samoživitelské rodiny, jaké jsou používány argumentační strategie při tvorbě či změně sociálních politik v oblasti výživného?

Zjistili jsme, že problematika samoživitelství je v současnosti vládnoucí společností (v České republice i v rámci Evropské unie) uznávána jako palčivé téma, přesto ke zlepšení životní situace samoživitelských rodin nedochází. Navrhovaná opatření, která přichází ze strany vlády, respektive ministerstva práce a sociálních věcí, jsou velmi úzce zaměřena. Z jejich strany dochází k redukci problematiky samoživitelství na výživné, které je následně redukováno na nevymohuté výživné. Nastolovaná řešení pro zlepšení životní situace rodičů samoživitelů mají omezený počet příjemců. Cílovou populací nejsou tedy rodiče samoživitelé, ale rodiče samoživitelé, kterým povinný rodič neplatí výživné na dítě. Redukce tímto

směrem může být zapříčiněna tím, že MPSV má pouze omezené možnosti/působnosti/kompetence, jak danou problematiku řešit. Takže od MPSV se nedá očekávat návrh zákona, který by se zabýval např. změnou legislativy.

Pro teoretický rámec sociální konstrukce cílových populací je veřejná politika vnímána jako diskurz. Diskurz vzniká mezi aktéry, na základě jejich argumentů. Důležitým aspektem pro tuto práci je, že v rámci SKCP předpokládáme, že návrhy politik konstruuji sociální konstrukce cílových populací a vlády jim skrze ně dávají najevo, jakým způsobem s nimi bude jednáno. Toto sdělení se následně odráží i v chování/jednání cílových populací a zároveň to ovlivňuje politickou participaci. Přerozdělování benefitů a zátěže/trestů, kterých se cílovým skupinám dostává, je závislé na politické moci a zároveň na sociální konstrukci cílové populace (pozitivní či negativní). Vláda musí předkládat takové návrhy politik, které jsou ve většinové společnosti přijatelné, protože jinak by mohlo dojít ke změně politické orientace – nedostali by při další volbě hlasy. V rámci výzkumné části jsem tedy musela identifikovat, jakou mají mé cílové skupiny sociální konstrukci v současnosti. Zajímalo mě, jakým způsobem se tyto sociální konstrukce odráží v návrzích politik.

Cílová skupina samoživitelských rodin je vykreslena jako ta, co potřebuje pomoci – musíme se o ně postarat. Jejich životní situace je náročná a nejsou si schopni pomoci sami (z jejich strany nedochází k potřebné mobilizaci, aby dosáhli většího množství zdrojů/benefitů). Za nastalou životní situaci, která je potkala, nemohou a jsou tedy obětí. Z toho důvodu jsou zařazeni do segmentu *potřebných* – sociální konstrukce je pozitivní, ale je zde malá participace na politické moci. Naproti tomu je zde cílová skupina povinných rodičů neplatičů, která je vykreslena negativně – oni jsou ti, co mohou za aktuální společenské problémy, za špatnou životní situaci samoživitelské rodiny. Je na ně uvalována vysoká zátěž – odnětí svobody, exekuce... V jejich případě systém trestá a neptá se proč. I když se „neplatič“ snaží své závazky plnit, tak je zde velmi špatná vymahatelnost práva – veškeré procesy jsou zdoluhavé a než se vyřeší, tak neplatič

většinou upadne do dluhů či vězení. Neplatiči výživného jsou tedy řazeni do segmentu *deviantů*.

Návrhy zákona, které za poslední tři roky byly předloženy MPSV, se snaží pomoci potřebným samoživitelským rodinám, kterým povinný rodič neplatí výživné a jsou pod hranicí x-násobku životního minima (2,4 či 2,7) – reálně v platnost žádná změna v oblasti výživného nevzešla. Pomoc tedy není cílena na všechny samoživitelské rodiny, dále není cílena na čas, kdy to rodiny potřebují – procesní i časová náročnost.

SKCP poukazuje na to, že pro potřebné se navrhuje symbolické či na oko politiky, které ovšem nevyřeší problém cílové populace. Vládnoucí společnost tedy sklídí obdiv a „plusové body“ pro další volby, bez nutné alokace zdrojů, která by vedla ke zlepšení životní situace samoživitelských rodin. U samoživitelských rodin bohužel chybí dostatečná mobilizace za domození se potřebných zdrojů. Systém pomoci samoživitelským rodinám také není úspěšný z toho důvodu, že se v rámci těchto politik počítá a pracuje s negativní konstrukcí povinných rodičů neplatičů – návrhy zákonů se tedy zaměřují na dvě cílové populace, které mají odlišnou sociální konstrukci.

Tyto návrhy zákonů jsou *obhájci* prezentovány jako morální závazek vůči samoživitelským rodinám, které do tíživé situace dostal povinný rodič, který neplatí alimenty. Kladou zde na první místo potřeby dítěte. Argumenty tohoto druhu nejsou postaveny na faktech, ale na morálce a solidaritě. Obhájci dále hájí „mezery v návrhu zákona“ tak, že to není jejich chyba a že je to chyba odpůrců. Poukazují na to, že oni se svými zdroji udělali maximum pro to, aby pomohli cílové populaci. Což se týká výše zmíněných nástrojů, které má MPSV k dispozici za účelem naplnění cíle. Také se můžeme setkávat s expertními argumenty, které se zaměřují na to, že ve většině členských zemí Evropské unie zálohované výživné existuje. Naproti tomu *odpůrci* používají k neprosazení návrhu zákona spíše negativní konstrukci neplatičů výživného (*devianti*), kterou se snaží vyzvednout – pomoc samoživitelským rodinám zde není na prvním místě (na prvním místě je nepomáhat *deviantům*). Nechtějí skrze návrh zákona podporovat jejich deviantní chování a podporovat zříkání se zodpovědnosti vůči vlastním

dětem. Nevnímají, že stát by měl nahrazovat či přebírat zodpovědnost za nezodpovědné rodiče. Poukazují na to, že toto převzetí zodpovědnosti je pro stát nákladné a může to mít za následek, že se nedostane na jiné potřebné skupiny. U odpůrců se také setkáváme s argumentem, že dané řešení je neefektivní – neřeší to jádro problému. Odpůrci tvrdí, že oni by daný problém vyřešili lépe. Tyto argumenty můžeme vidět jako diskuzi aktérů, kde je patrná obrovská nejednotnost v tom, jak danou situaci vyřešit. Ač si jsou obhájci vědomi toho, že dané návrhy zákona mají mezery (je zde částečný souhlas s odpůrci), tak chtějí udělat alespoň něco, protože více udělat nemohou.

Přesto, že byl problém redukován na problematiku neplacení výživného, tak problém zůstává stále nekomplexní. Ovšem odpůrci a obhájci se shodují, že politika pro pomoc samoživitelským rodinám je potřeba. Oba tyto tábory mají jasnou představu o tom, jak je potřeba situaci vyřešit. Cílem každého tábora je prosadit si svou, to, co samoživitelé opravdu potřebují a kdy to potřebují není primární cíl těchto táborů. Což může být způsobenou nedostatečnou participací samoživitelských rodin a povinných rodičů na politické moci „o nás bez nás“.

Doufám, že daná práce pomohla k lepšímu pochopení současnému vývoji na poli sociální politiky v oblasti výživného, k rozšíření informací o procesu sociální politiky a o tom, jaký má/by měl tento proces dopad na cílovou skupinu. Daná práce může také sloužit jako návod při nastolování argumentačních strategií za účelem zlepšení životní situace rodičů samoživitelů a k efektivnímu/adaptačnímu systému řešení sociálních problémů.

8 Diskuse

V rámci této kapitoly bych ráda nastínila problémy či možné slabiny této práce, představila zde poznatky, které by mohly být užitečné pro budoucí výzkumné práce, a na konec bych ráda udělala rekapitulaci této práce.

Základním kamenem této práce je sběr dat, který se skládá velmi často z interpretace aktérů. Jedná se o kvalitativní výzkum a je možné či pravděpodobné, že kdyby někdo jiný dělal tento výzkum v jiném čase, tak

by došel k jiným výsledkům (zkušenosti, zdroje...) – z toho důvodu danou práci předkládám jako případovou studii. Uvědomuji si, že původní data jsem sbírala na základě mé zkušenosti a následně metodou snow-ball, takže je možné, že jsem nesebrala vše potřebné pro úplné vykreslení aktuálního stavu. Tento fakt jsem se snažila vyvážit svým dlouhodobějším zájmem o danou problematiku, který snad pomohl tuto slabinu minimalizovat. Dále předkládám, že jsem interpretace a data hledala a zpracovávala dle mého nejlepšího úsudku a svědomí.

Důležitým poznatkem této práce, který se nevztahoval k cíli, je, že navrhované politiky mají represivní charakter. Řeší se až následek toho, že povinný rodič neplatí výživné – oba výše zmíněné návrhy zákona toho jsou důkazem a jako důkaz přikládám i přijetí pozastavení řidičského oprávnění neplatičů výživného, který vstoupil v platnost 2013 [Horčicová; 2015]. Ze vstupní analýzy vyplývá, že je životní situace samoživitelů náročná a často žijí na hraně chudoby. Ovšem při bližším prozkoumání vychází, že i povinní rodiče v určitých případech žijí na hranici chudoby a je těžké ba nemožné plnit svou povinnost vůči svému potomkovi ve výši, kterou stanovil soud. Neexistují zde jasná pravidla, která by určovala výši výživného či to, co výživné je. Zároveň je zde pomalá vymahatelnost práva ze strany samoživitele i povinného rodiče, kdy se velmi pomalu řeší situace, pokud na jedné či druhé straně došlo ke změně (potřeb či majetkové). Aktuální návrhy zákonů se tedy snaží zalepit počáteční absenci. Má otázka a námět do budoucna zní: *„Nebylo by lepší jednat preventivně a řešit příčiny, tak vysokého dluhu na výživném, a ne až následky?“*

Druhým poznatkem je, že cílem navrhovaných zákonů je pomoc samoživitelským rodinám. Tyto rodiny mají pozitivní konstrukci. Vždy se v těchto návrzích ovšem objeví i negativní konstrukce povinného rodiče, který neplatí – je to podmínka pro to, aby se mohlo samoživitelské rodině pomoci. Cílem těchto politik je tedy i trest povinných rodičů, kteří neplatí. Má otázka k zamyšlení zní: *„Proč se zaměřujeme na pomoc a zároveň trest? Nebylo by lepší tyto nástroje od sebe oddělit? Má být pomoc potřebnému opravdu vždy spojena s trestem někoho jiného? Proč se politika podpory v rámci této koncepce mění na politiku trestu?“* K této otázce k zamyšlení

jsem dospěla z toho důvodu, že existují samoživitelské rodiny, kterým povinný rodič platí, ale i tak žijí na hraně chudoby, ale tyto samoživitelské rodiny si dle návrhů zákona pomoc nezaslouží (nedosáhnou na ni).

V rámci této práce jsem představila aktuální životní situaci samoživitelských rodin. Dále jsem představila, jaké má aktuální nastavení výživného dopady na ekonomickou situaci samoživitelských rodin i povinných rodičů. Ve výzkumné části jsem se věnovala návrhům politik a argumentačním strategiím, které obhájci a odpůrci používají k prosazení či neprosazení daného zákona.

Použitá literatura

1. AUSTIN, Langshaw, John, (2000), Jak udělat něco slovy, Praha, Filosofie.
2. BARDACH, Eugene, (2000), *A Practical Guide for Policy Analysis. The Eightfold Path to More Effective Problem Solving*. NY: Chatham House Publisher
3. BERGER, Peter, L., LUCKMANN, (1999), Thomas.: Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění.; Centrum pro studium demokracie a kultury; ISBN: 80-85959-46-1
4. ČESKÁ JUSTICE, (2017), Pelikán jde proti proudu. Neplacení alimentů nemusí být trestné; [online]; [cit. 2017-04-27].; Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/03/pelikan-jde-proudu-neplaceni-alimentu-nemusi-byt-trestne/>
5. ČESKÝ ROZHLAS, (2017), Michael Rozsypal, Jan Bartoněk: Markéta Adamová (TOP 09): Zálohové výživné napáchá více škody než užitku; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plus/interviewplus/zprava/marketa-adamova-top-09-zalohove-vyzivne-napacha-vice-skody-nez-uzitku--1602365>
6. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD ČR, [online], Dostupné z: <https://www.czso.cz/>
7. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD ČR, (2011), Hospodařící domácnosti podle počtu členů a počtu členů ekonomicky aktivních a podle typu hospodařící domácnosti a způsobu bydlení. [online]. [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DCXX923&pvoc=&katalog=30781&z=T>
8. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD ČR, (2016), Rozvody podle počtu nezletilých dětí v letech 1957–2015, [online]. [cit. 2017-01-27]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/32846217/130055160506.pdf/94720fd7-17d4-454c-ade3-ec12879167d2?version=1.0>

9. ČESKÁ REPUBLIKA, Občanský zákoník: Část druhá, Rodinné právo. In: *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*. Dostupné také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/>
10. ČESKÁ REPUBLIKA, (2017), Návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o zálohovaném výživném). Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNAJZG667K>
11. ČESKÁ REPUBLIKA, (2014), Návrh věcného záměru zákona o zálohovaném výživném. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=korn9rnhcf4l>
12. ČESKÁ REPUBLIKA, Trestní zákoník: Část druhá, Zvláštní část. In: *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Dostupné také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h4.aspx>
13. ČT 24, (2014), Exekutoři berou neplatičům řidičáky ve velkém. ČT 24 [online]. [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/288088-exekutori-berou-neplaticum-ridicaky-ve-velkem/>
14. ČESKÁ TELEVIZE, (2016), Alimenty; [online]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/216411030520025/>
15. KOLÁŘOVÁ, Daniela, (2010), V Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného. V Profiprávo.cz. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=13&id_article=253757&csum=ea038f57
16. DUNN, William N., (2004), *Public Policy*. Upper Saddle River (NJ): Prentice Hall.

17. E15.CZ, (2017), Terezie Kosíková, Karolína Kašparová: Pavel Bělobrádek: Některé Čunkovy výroky o EU mohou být důsledkem nedostatku informací, možná i vzdělání; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://student.e15.cz/q-a/pavel-belobradek-nektere-cunkovy-vyroky-o-eu-mohou-byt-dusledkem-nedostatku-informaci-mozna-i-vzdelani-1331569>
18. ECHO24, (2017), Daniel Kaiser: Čunek: Copak stát těm ženám říkal, s kým mají spát?, [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/i22WB/cunek-copak-stat-tem-zenam-rikal-s-kym-maji-spat>
19. ELEKTRONICKÁ KNIHOVNA LEGISLATIVNÍHO PROCESU, [online], Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep>
20. EVROPSKÝ PARLAMENT, (2011), o situaci matek samoživitelek; [online]. [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0317&format=XML&language=CS#title1>
21. EVROPSKÁ KOMISE, (2010), SDĚLENÍ KOMISE EVROPA 2020 Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění; [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/Evropa_2020_cz_Sdeleni_EK.pdf
22. FACEBOOK, (2017), [online]. [cit. 2017-04-27]; Dostupné z: <https://www.facebook.com/Belobradek/?fref=ts>
23. FOUCAULT, Michel, (1994), Diskurs, autor, genealogie., Praha, Nakladatelství Svoboda
24. GIDDENS, Anthony, (2013), Sociologie – aktualizované a rozšíření vydání revidované Philipem W. Suttorem, Argo, ISBN: 728-80-257-0807-1
25. HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava, (2011), Matky samoživitelky a jejich situace v České republice: „Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny (děti a seniory). Gender Studies, o. p. s.,

- 26.** HEJZLAROVÁ, Eva M., (2012). *Samoživitelství jako veřejněpolitický problém: vymezení problému různými aktéry a návrh politiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 158 s. Vedoucí práce Arnošt Veselý
- 27.** HORČICOVÁ, Magda, (2015), Věcný návrh zákona na zálohové výživné v kontextu teorie sociální konstrukce cílových skupin, Praha, 65 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eva M. Hejzlarová Ph.D.
- 28.** HORČICOVÁ, Magda, (2016), Určení výše výživného a následných ekonomických dopadů na neúplnou rodinu, Praha, 45 s., Semestrální práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí semestrální práce: Mgr. Alžběta Zrcková
- 29.** HENDL, Jan, (2005), Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace; Vyd. 1. - Praha: Portál. - 408 s; ISBN 80-7367-040-02
- 30.** KELLER, Jan, (2009), Soumrak sociálního státu. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON); ISBN: 80-86429-41-5
- 31.** KUCHAR, Pavel, (2007), Trh práce. Sociologická analýza. Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, Praha, ISBN: 978-80-246-1383-3
- 32.** MAXOVÁ, Radka, (2015), Zálohované výživné; [online]; [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://www.maxovaradka.eu/zalohovane-vyzivne/>
- 33.** MAXOVÁ, Radka, (2014), Elektronické náramky; [online]; [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://www.maxovaradka.eu/elektronicke-naramky/>
- 34.** MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, (2014), Koncepce ministerstva práce a sociálních věcí pro období 2015 – 2017, s výhledem do roku 2020., [online], [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/23671/3a_Koncepce_MPSV.pdf

- 35.** MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, (2015), *Státní sociální podpora* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane>
- 36.** MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, (2016), Životní a existenční minimum; [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min
- 37.** NOVINKY, (2017), Alimenty za neplatiče uhradí stát. Vládou prošlo zálohované výživné; [online]; [cit. 2017-04-27]; Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/433542-alimenty-za-neplatice-uhradi-stat-vladou-proslo-zalohovane-vyzivne.html>
- 38.** OBČANSKÝ ZÁKONÍK ČR: Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- 39.** ODS, (2016), Lenka Kohoutová: Stát nemůže odpovídat za dluhy soukromých osob; [online]; [cit. 2017-04-27]; Dostupné z: <http://www.ods.cz/clanek/12152-stat-nemuze-odpovidat-za-dluhy-soukromych-osob>
- 40.** ODS, (2015), Lenka Kohoutová: Stát nemůže přebírat odpovědnost za placení výživného; [online]; [cit. 2016-03-11]; Dostupné z: <http://www.ods.cz/clanek/9266-stat-nemuze-prebirat-odpovednost-za-placeni-vyzivneho>
- 41.** ONDRÁČEK, Vojtěch, (2016), Zpravy.tiscali.cz: Bič na neplatiče alimentů? Bezzubý stát si s tím neví rady, zálohové výživné je jen náplast; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://zpravy.tiscali.cz/bic-na-neplatice-alimentu-bezzuby-stat-si-s-tim-nevi-rady-zalohove-vyzivne-je-jen-naplast-279216>
- 42.**
- 43.** PARLAMENTNÍ LISTY.CZ., [online], Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/>
- 44.** PARLAMENTNÍ LISTY.CZ, (2015), Alena Hechtová: Bojuje za zálohové výživné a mluví i o zvěrstvu. U nás je prý téměř běžné na děti neplatit; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z:

<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Bojuje-za-zalohove-vyzivne-a-mluvi-i-o-zverstvu-U-nas-je-pry-temer-bezne-na-deti-neplatit-366646>

45. PARLAMENTNÍ LISTY.CZ, (2017), Kateřina Konečná: Konečná (KSČM): Lidovci versus samoživitelky; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Konecna-KSCM-Lidovci-versus-samozivitelky-485222>

46. PARLAMENTNÍ LISTY.CZ, (2017), PV: Ministryně Marksová: Děti přece nemohou pykat za nezodpovědnost jednoho ze svých rodičů; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Ministryne-Marksova-Deti-prece-nemohou-pykat-za-nezodpovednost-jednoho-ze-svych-rodicu-484811>

47. PARLAMENTNÍ LISTY.CZ, (2017), PV: Ministryně Marksová: Chudobou je ohroženo přes třicet procent neúplných rodin, teď je tu zálohované výživné; [online]; [cit. 2017-04-27]; Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Ministryne-Marksova-Chudobou-je-ohrozeno-pres-tricet-procent-neuplnych-rodin-ted-je-tu-zalohovane-vyzivne-481646>

48. PARLAMENTNÍ LISTY.CZ, (2016), PV: Paroubek: Zálohové výživné je krok správným směrem; [online]; [cit. 2017-04-27]; Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Paroubek-Zalohove-vyzivne-je-krok-spravnym-smerem-429530>

49. PFEIFEROVÁ, Štěpánka, (2010), „Sladování rodinného a pracovního života a (ne)rovné příležitosti matek samoživitelek.“, [online]; [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: [http://zpravodaj.feminismus.cz/clanek.shtml?x=2255706&als\[nm\]=2255966](http://zpravodaj.feminismus.cz/clanek.shtml?x=2255706&als[nm]=2255966)

50. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY, (2014), Úterý 18. února 2014, stenozáznam části projednávání bodu pořadu schůze; 60. Žádost vlády České republiky o vyslovení důvěry; [online]; [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/006schuz/bqbs/b26906001.htm>

51. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY, (2015), Čtvrtek 8. října 2015; [online]; [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/033schuz/s033135.htm#r4>
52. MAXOVÁ, Radka, (2015), Zálohované výživné; [online]; [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://www.maxovaradka.eu/zalohovane-vyzivne/>
53. ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>
54. SCHNEIDER, Anne L., INGRAM, Helen, (1997), *Policy design for democracy*. Lawrence:University Press of Kansas. 241 s. ISBN 0-7006-0844-3.
55. SCHNEIDER, Anne, L., INGRAM, Helen, (2005), *Deserving and Entitled: SocialConstruction and Public Policy*. Albany: State University of New York Press. 361 s. ISBN 0-7914-6342-7
56. SCHNEIDER, Anne, L., INGRAM, Helen, (1993), Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy. *The American Political Science Review: American Political Science Association* [online]. 87(2): 334-347 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/APSR_1993_Schneider_Ingram.pdf
57. UNIE OTCŮ, [online], Dostupné z: <http://www.unie-otcu.cz/>
58. ÚŘAD VLÁDY ČR, (2014), Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_Optimalizace/Strategie-pro-rovnost-zen-a-muzu-v-CR-na-leta-2014-2020.pdf
59. ÚŘAD VLÁDY ČR, (2014), KOALIČNÍ SMLOUVA mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013 – 2017; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva.pdf

- 60.** ÚŘAD VLÁDY ČR, (2015), Na Úřadu vlády ČR proběhl seminář k ekonomickým dopadům rozvodu na ženy a muže; [online]; [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/na-uradu-vlady-cr-probeh-seminar-k-ekonomickym-dopadum-rozvodu-na-zeny-a-muze-134341/>;
- 61.** ÚŘAD VLÁDY ČR, (2016), Premiér Sobotka: Důležitými úkoly Ministerstva práce je pokračovat ve zvyšování minimální mzdy, prosadit zákon o soc. bydlení i zálohované výživné; [online]; [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-dulezitymi-ukoly-ministerstva-prace-je-pokracovat-ve-zvysovani-minimalni-mzdy--prosadit-zakon-o-soc--bydleni-i-zalohovane-vyzivne-151886/>
- 62.** VESELÝ, Arnošt, (2009), Vymezení a strukturace problému ve veřejné politice; Univerzita Karlova v Praze; Karolinum; ISBN: 978-80-246-1714-5
- 63.** VESELÝ, Arnošt; NEKOLA, Martin, (2007), Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe; Vyd. 1. – Praha SLON. ISBN- 978-80-86429-75-5
- 64.** VÝŽIVNÉ. *Výživné a alimenty v ČR*, [online], [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.vyzivne.cz/>
- 65.** YIN, Robert K., (2009), *Case study research: design and methods*. 5. vyd. Svazek Applied social research methods series. Los Angeles: Sage. 219 s. ISBN ISBN 978-1-4129-6099-1.

Přílohy

Tabulky:

Rok	Celkem	Počet nezletilých dětí z manželství						Počet nezletilých dětí z manželství					
		absolutní hodnoty						relativní hodnoty					
		0	1	2	3	4	5+	0	1	2	3	4	5+
2011	28 113	12 282	8 948	6 074	673	95	41	43,7	31,8	21,6	2,4	0,3	0,1
2012	26 402	11 213	8 292	6 146	651	70	30	42,5	31,4	23,3	2,5	0,3	0,1
2013	27 895	11 974	8 591	6 436	751	107	36	42,9	30,8	23,1	2,7	0,4	0,1
2014	26 764	11 557	8 265	6 133	683	104	22	43,2	30,9	22,9	2,6	0,4	0,1
2015	26 083	11 090	7 830	6 310	720	100	33	42,5	30,0	24,2	2,8	0,4	0,1

Tabulka 15: Počet nezletilých dětí při rozvodech; Zdroj: ČSÚ

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, (2016), Statistická ročenka České republiky – 2016, 4-8. Rozvody podle počtu nezletilých dětí z manželství, [online], Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvatelstvo-b7w74kpt5l>

Alokace:

	Zátěže	Benefitů/zvýhodnění
Zvýhodnění	Vysoká participace při alokaci zátěže Nedostatečná zátěž	Vysoká participace při alokaci benefitů Příliš vysoké benefity
Uchazeči	Částečná participace při alokaci zátěže Symbolická zátěž	Nízká participace při alokaci benefitů Benefity mimo záznam (sub rosa)
Potřební	Žádná participace při alokaci zátěže Příliš vysoká zátěž	Nízká participace při alokaci benefitů Nedostatečné benefity
Devianti	Žádná participace při alokaci zátěže Příliš vysoká zátěž	Žádná participace při alokaci benefitů Velmi nedostatečné benefity

Tabulka 16: Alokace benefitů a zátěže; Zdroj: Schneider, Ingram; vlastní překlad

- SCHNEIDER, Anne, L., INGRAM, Helen, (1993), Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy. *The American Political Science Review: American Political Science Association* [online]. 87(2): 334-347 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/APSR_1993_Schneider_Ingram.pdf

Kategorie	Věková kategorie	Procento z čistého příjmu
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14let	15 – 19 %
4.	15 – 17let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

Tabulka 17: Doporučená výše výživného; Zdroj: MPSV

- ČESKÁ REPUBLIKA, (2014), Návrh věcného záměru zákona o zálohovaném výživném. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=korn9rnhcf4l>

Jednotlivec	3410 Kč
První osoba v domácnosti	3140 Kč
Druhá osoba v domácnosti	2830 Kč
Do 6 let	1740 Kč
6 – 15 let	2140 Kč
16 – 26 let	2450 Kč

Tabulka 18: Životní minimum; Zdroj: MPSV

- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, (2016), Životní a existenční minimum; [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min

Jednotlivec	3 410 Kč
1 dospělý, 1 dítě ve věku 5 let	$3140 + 1740 = 4880$ Kč
1 dospělí, 2 děti ve věku 8 a 16 let	$3140 + 2140 + 2450 = 7730$ Kč
1 dospělí, 3 děti ve věku 5, 8 a 16 let	$3140 + 1740 + 2140 + 2450 = 9470$ Kč

Tabulka 19: Životní minimum modelových rodin; Zdroj: MPSV, vlastní výpočty

- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, (2016), Životní a existenční minimum; [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min

	Hrubá mzda	Čistá mzda
Muži Medián	25 688 Kč	19 757 Kč
Ženy Medián	21 461 Kč	16 850 Kč
Minimální mzda	9 200 Kč	8 188 Kč

Tabulka 20: Příjmy mužů a žen; Zdroj ČSÚ; MPSV

- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, (2016), Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2015 a predikce na další období; [online]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/25953/Analyza_rok_2015_text.pdf

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od ženy s mediánovou mzdou	Muž	4,6	3,4	3,0
	Muž s min. mzdou	2,2	1,9	1,8
Od ženy s minimální mzdou	Muž	4,3	3,0	2,6
	Muž s min. mzdou	1,9	1,5	1,3
Zbytek mzdy	Žena	4,2	3,0	2,3
	Žena s min. mzdou	2,0	1,5	1,1

Tabulka 21: X-násobek životního minima rodiny s otcem v čele; Zdroj: vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od muže s mediánovou mzdou	Žena	4,1	3,2	3,8
	Žena s min. mzdou	2,3	2,1	2,0
Od muže s minimální mzdou	Žena	3,7	2,6	2,2
	Žena s min. mzdou	1,9	1,5	1,3
Zbytek mzdy	Muž	4,9	3,5	2,7
	Muž s min. mzdou	2,0	1,5	1,1

Tabulka 22: X-násobek životního minima rodiny s matkou v čele; Zdroj: vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od muže	Žena	16 850 Kč	16 850 Kč	16 850 Kč
	Žena s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč
Zbytek mzdy	Muž	19 757 Kč	19 757 Kč	19 757 Kč
	Muž s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč

Tabulka 23: Příjem rodiny s matkou v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od ženy	Žena	19 757 Kč	19 757 Kč	19 757 Kč
	Žena s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč
Zbytek mzdy	Žena	16 850 Kč	16 850 Kč	16 850 Kč
	Žena s min. mzdou	8 188 Kč	8 188 Kč	8 188 Kč

Tabulka 24: Příjem rodiny s otcem v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: Vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od muže	Žena	3,5	2,2	1,8
	Žena s min. mzdou	1,7	1,1	0,9
Zbytek mzdy	Muž	5,8	5,8	5,8
	Muž s min. mzdou	2,4	2,4	2,4

Tabulka 25: X-násobek životního minima rodiny s matkou v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: Vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Bez výživného od ženy	Žena	4,0	2,6	2,1
	Žena s min. mzdou	1,7	1,1	0,9
Zbytek mzdy	Žena	4,9	4,9	4,9
	Žena s min. mzdou	2,4	2,4	2,4

Tabulka 26: X-násobek životního minima rodiny s otcem v čele – bez výživného od povinného rodiče; Zdroj: Vlastní výpočty

		Konsensus o relevantních normách a hodnotách	
		Ne	Ano
Jistota o relevantním vědění	Ne	Nestrukturovaný problém	Středně strukturovaný problém (konsensus ohledně cílů)
	Ano	Středně strukturovaný problém (konsensus ohledně prostředků)	Strukturovaný problém

Tabulka 27: Typy problémů dle Hisschemöllera a Hoppeho; Zdroj: Veselý; 2009

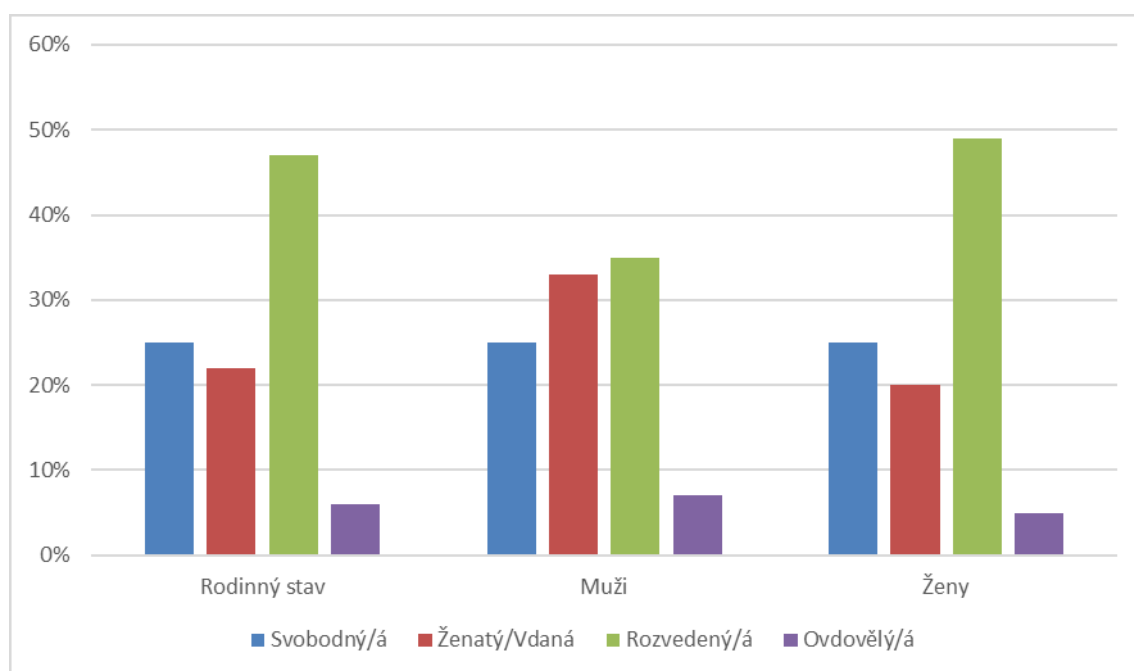
- VESELÝ, Arnošt, (2009), Vymezení a strukturace problému ve veřejné politice; Univerzita Karlova v Praze; Karolinum; ISBN: 978-80-246-1714-5

Věk dítěte	Životní minimum	Maximální výše zálohovaného výživného
Do 6 let	1740 Kč	2088 Kč
6 – 15 let	2140 Kč	2568 Kč
16 – 26 let	2450 Kč	2940 Kč

Tabulka 28: Maximální výše zálohovaného výživného; Zdroj: MPSV

- ČESKÁ REPUBLIKA, (2017), Návrh zákona o zálohovaném výživném na nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o zálohovaném výživném). Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNAJZG667K>

Grafy:

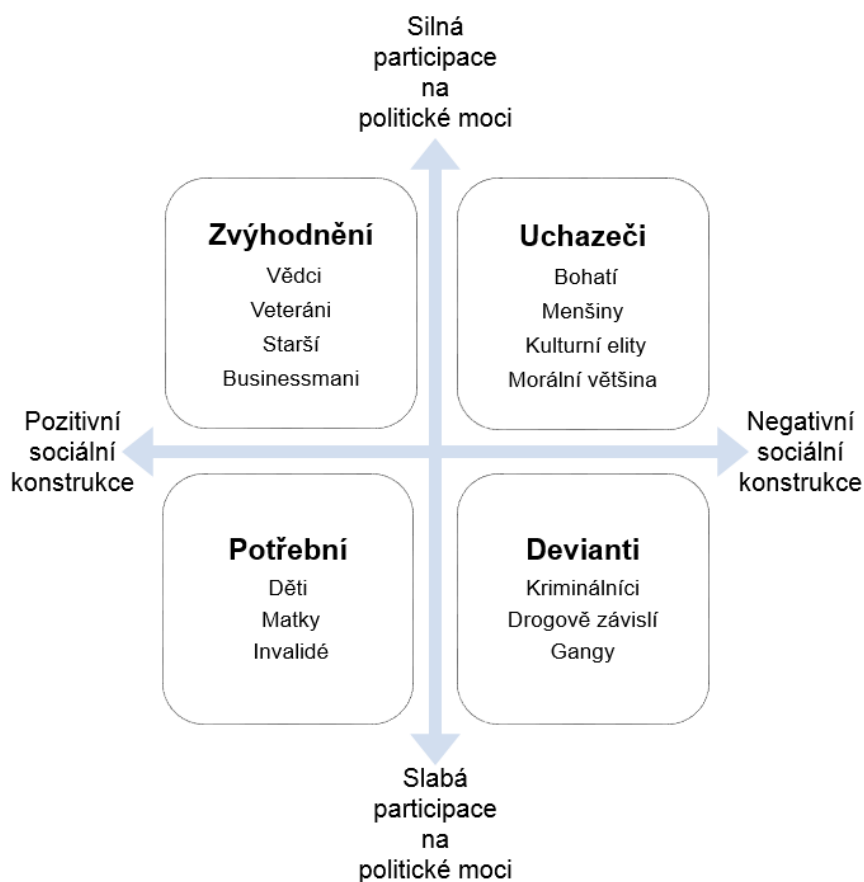

Graf 2: Rozdělení samoživitelů; Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD ČR, Hospodařící domácnosti tvořené 1 neúplnou rodinou podle pohlaví a rodinného stavu osoby v čele hospodařící domácnosti, podle počtu závislých dětí, věku osoby v čele hospodařící domácnosti a podle ekonomické aktivity a postavení v zaměstnání osoby v čele hospodařící domácnosti, [online], Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb/domacnosti>

Matice:

Matice 2: Typy cílových populací; Zdroj: Schneider, Ingram; vlastní překlad

- SCHNEIDER, Anne, L., INGRAM, Helen, (1993), Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy. *The American Political Science Review: American Political Science Association* [online]. 87(2): 334-347 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: http://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/APSR_1993_Schneider_Ingram.pdf

Modely:

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od ženy s mediánovou mzdou	Muž	22 285 Kč	26 329 Kč	28 856 Kč
	Muž s min. mzdou	10 716 Kč	14 760 Kč	17 287 Kč
Od ženy s minimální mzdou	Muž	20 985 Kč	22 950 Kč	24 179 Kč
	Muž s min. mzdou	9 416 Kč	11 381 Kč	12 610 Kč
Zbytek mzdy	Žena s mediální mzdou	14 323 Kč	10 279 Kč	7 751 Kč
	Žena s min. mzdou	6 960 Kč	4 995 Kč	3 766 Kč

Model 3: Příjem rodiny po započítání výživného s otcem v čele; Zdroj: vlastní výpočty

		1 dítě 5 let	2 děti 8 a 16 let	3 děti 5, 8, a 16 let
Od muže s mediánovou mzdou	Žena	19 814 Kč	24 555 Kč	35 707 Kč
	Žena s min. mzdou	11 152 Kč	15 893 Kč	18 857 Kč
Od muže s minimální mzdou	Žena	18 078 Kč	20 043 Kč	21 272 Kč
	Žena s min. mzdou	9 416 Kč	11 381 Kč	12 610 Kč
Zbytek mzdy	Muž	16 793 Kč	12 052 Kč	9 088 Kč
	Muž s min. mzdou	6 960 Kč	4 995 Kč	3 766 Kč

Model 4: Příjem rodiny po započítání výživného s matkou v čele; Zdroj: vlastní výpočty

Seznam zkratk

SKCP – Sociální konstrukce cílových populací

ČR – Česká republika

Kč – Korun českých

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

ČSÚ – Český statistický úřad